

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป
ของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

โดย

นางศิริพรรณ ปิเตอร์

มิถุนายน 2552

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป
ของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

โดย

นางศิริพรรณ ปิเตอร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

โครงการวิจัย การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลในครั้งนี้ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตเพื่อหาแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการใช้งาน และสามารถเพิ่มมูลค่าและศักยภาพในการแข่งขันให้กับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถช่วยกำหนดแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพให้กับกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลและผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริการด้านออกแบบบรรจุภัณฑ์ของหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน

ศิริพรณ์ ปิเตอร์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ (สกอ.) ที่ได้ให้เงินทุนสนับสนุนงานวิจัย ซึ่งการดำเนินการวิจัยออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลในครั้งนี้ ได้อย่างลุล่วงสำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณบุคลากรและหน่วยงานดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณิภา ศิวะพิรุฬห์เทพ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และคุณปุ่น คงเจริญเกียรติ บริษัท แพทเมทส์ จำกัด ที่ได้คำแนะนำ และขอเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

กลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ในจังหวัดจันทบุรี ที่ได้ให้ข้อมูลและได้เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรสา จิริภิญโญ อาจารย์ประจำภาควิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ที่ได้ให้คำแนะนำและให้แนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และตราสินค้า

เจ้าหน้าที่ของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 9 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมที่ได้ให้ข้อมูลและนำทางผู้วิจัยได้ไปพบกลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล ในพื้นที่ของจังหวัดจันทบุรีก่อนเริ่มปฏิบัติการวิจัย

นางยุวดี เสาวภาพโสภา ผู้อำนวยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริษัทเอลแคน แพคเกจจิง สตอแอนด์แพค จำกัด ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์วิเคราะห์วัสดุบรรจุภัณฑ์ และชี้แนะการเลือก วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้กับผู้วิจัย และคุณณัฐพงศ์ สัตย์พิทักษ์ บริษัทเอลแคน แพคเกจจิง สตอแอนด์แพค จำกัด ที่ให้ข้อมูลด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อการจัดเตรียมต้นฉบับเพื่อการผลิตบรรจุภัณฑ์และต้นทุนการผลิตบรรจุภัณฑ์แก่ผู้วิจัย

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่ได้ให้คำแนะนำในการออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์อาหารบนภาชนะที่ปิดสนิทที่ถูกต้องและเหมาะสมตามข้อกำหนดและกฎหมาย

เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้ให้คำแนะนำและขอเสนอแนะในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้องและสามารถขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมที่ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นางศิริพรรณ ปิเตอร์

Abstract

Project code: TRG 4680031

(รหัสโครงการ) TRG 4680031

Project Title: Package Design for Durian Products in One Tambon One Product

(ชื่อโครงการ) การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

Investigator: Siriporn Peters

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

(ชื่อนักวิจัย) ศิริพรณ์ ปีเตอร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

E-mail: kssiriporn@hotmail.com

Project Period: 2 years

(ระยะเวลาโครงการ) 2 ปี

The main objective of this research was to investigate how to design successful packages for community products particularly durian products of One Tambon One Product (OTOP) in the Chantaburi Province in Thailand. The research methodology was Participatory Action Research which had participation and collaboration of both community members in the Chantaburi Province and consumers in the Thai market. As a result, the research found that designing a successful package for OTOP products especially processed food is required to meet 1) the needs of the OTOP group in each community and consumers in each market, 2) laws and regulations of Food and Drug Administration in order to be able to launch in the market legally and build on trust and positive image for OTOP products among consumers, 3) the Intellectual property laws in order to prevent the unfair competition in the market, 4) the capacity of available technology and production process, and 5) a limitation of packing process and technology in the community which intends to use the final design.

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์หลักของโครงการวิจัยนี้ มุ่งเน้นการศึกษาและวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับทุเรียนแปรรูปสำหรับกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดจันทบุรี วิธีการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มผู้บริโภคในตลาดเมืองไทย ผลการวิจัย พบว่า ออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูปที่ประสบความสำเร็จ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาสิ่งดังต่อไปนี้คือ 1) ตรงกับความต้องการในการใช้งานของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และกลุ่มผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย 2) ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารแปรรูปต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเพื่อจะได้สามารถจัดจำหน่ายในตลาดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และนำเสนอข้อมูลบนฉลากบรรจุภัณฑ์ตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอย่างถูกต้องและครบถ้วนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มผู้บริโภค 3) ผลงานการออกแบบควรได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทางทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องจากบริษัทคู่แข่งและการลอกเลียนแบบผลิตภัณฑ์ 4) สามารถผลิตในระบบอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ด้วยต้นทุนที่สามารถแข่งขันในตลาด และ 5) ต้องมีความสอดคล้องกับวิธีการบรรจุและเครื่องมือในการปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนที่มีความประสงค์ที่จะใช้บรรจุภัณฑ์

Keywords: package design, participatory design, Participatory Action Research, OTOP, Chantaburi province

คำหลัก: การออกแบบบรรจุภัณฑ์, การออกแบบอย่างมีส่วนร่วม, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม, โอท็อป, จังหวัดจันทบุรี

สารบัญ

หน้า

คำนำ.....	2
กิตติกรรมประกาศ.....	3
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	4
บทคัดย่อภาษาไทย.....	5
สารบัญ.....	6
สารบัญตาราง.....	8
สารบัญรูป	9
บทที่ 1 บทนำ.....	10
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย	
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์	
2.2 ผลิตภัณฑ์ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	21
3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล	
3.2 เครื่องมือในการวิจัย	
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	
บทที่ 4 การวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า.....	27
4.1 เครื่องหมายการค้า	
4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า	
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบเครื่องหมายการค้า	
บทที่ 5 การวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	37
5.1 โครงสร้างบรรจุภัณฑ์	
5.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์	
5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์	

บทที่ 6 การวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์.....	47
6.1 กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์	
6.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์	
6.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์	
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	57
7.1 สรุปผลการวิจัย	
7.2 ข้อเสนอแนะ	
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก.....	63
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 1	
ภาคผนวก ข เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 2	
ภาคผนวก ค เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์	
ภาคผนวก ง การประกาศโฆษณาคำขอรับเอกสารสิทธิบัตร จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา	
ภาคผนวก จ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์	
ภาคผนวก ฉ หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการ	
ประวัติของผู้วิจัย.....	74

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 เครื่องหมายการค้าและบรรจุภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน.....	35
ตารางที่ 5.1 แนวทางการกำหนดหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยในการ ออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	37
ตารางที่ 5.2 สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากตอนที่ 1.....	39
ตารางที่ 5.3 สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากตอนที่ 2.....	40
ตารางที่ 5.4 แนวความคิดในการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	41
ตารางที่ 6.1 การจัดวางองค์ประกอบของกราฟิก.....	50

สารบัญรูป

หน้า

รูปที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	23
รูปที่ 4.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า.....	30
รูปที่ 4.2 ชื่อเครื่องหมายการค้าของกลุ่มผู้ผลิตที่ใช้ในปัจจุบัน.....	32
รูปที่ 4.3 บรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบจากหน่วยงานภาครัฐ.....	32
รูปที่ 4.4 กรรมวิธีการผลิตทุเรียนแปรรูป.....	33
รูปที่ 4.5 วิธีการบรรจุและชั่งตวง ผลิตภัณฑ์ต่อหน่วย.....	34
รูปที่ 4.6 ขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายการค้า.....	36
รูปที่ 5.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	38
รูปที่ 5.2 แบบร่างระดมความคิด.....	42
รูปที่ 5.3 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 1.....	43
รูปที่ 5.4 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 2.....	44
รูปที่ 5.5 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3.....	44
รูปที่ 5.6 รูปลักษณะของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มผู้ผลิตเลือกใช้งานจริง.....	46
รูปที่ 6.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์.....	49
รูปที่ 6.2 แสดงการจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนโครงสร้างบรรจุภัณฑ์.....	50
รูปที่ 6.3 ภาพวาดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์.....	51
รูปที่ 6.4 ภาพถ่ายของผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบ.....	51
รูปที่ 6.5 ผลงานการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์.....	52
รูปที่ 6.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทแผ่นภาพนำเสนอผลงานการออกแบบ.....	53
รูปที่ 6.7 แสดงแผนภูมิแท่งนำเสนอข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อ ผลงานการออกแบบ.....	54
รูปที่ 6.8 ต้นฉบับเพื่อการผลิตบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ.....	55

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการที่หน่วยงานของภาครัฐบาลได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องแก่ชุมชนในทุกภูมิภาค เนื่องจากบรรจุภัณฑ์สามารถสร้างโอกาสทางการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนในชุมชนที่ห่างไกลให้สามารถกระจายไปสู่ตลาดที่อยู่ห่างไกลออกไปได้ และสามารถช่วยปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปในชุมชนให้มีความสะอาดและปลอดภัยต่อการบริโภค และถนอมอาหารให้สามารถบริโภคได้ทั้งภายในฤดูได้ จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 9 ของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดชลบุรี 67 หมู่ 1 ถนนสุขุมวิท ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัย พบว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์สามารถช่วยส่งเสริมการขายให้กับสินค้าแปรรูปจากพืชผลทางการเกษตรจากท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี และจากรายงานของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม พบว่า ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปของกลุ่มผู้ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนมากยังประสบปัญหาทางด้านการพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้ผ่านเกณฑ์การพิจารณาขออนุญาตขึ้นทะเบียนอาหารอย่างถูกต้องจากหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ขาดระบบการบริหารและการจัดการที่ดี ขาดบรรจุภัณฑ์ที่ดี และขาดการขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจึงถูกแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรมในตลาดเป้าหมาย จึงทำให้ผลิตภัณฑ์จากโครงการตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขาดอำนาจต่อรองในเชิงทางการค้าในตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จากการศึกษาฐานข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ขอรับบริการด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์กับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมในเขตภาคกลาง ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปในจังหวัดจันทบุรีเป็นกลุ่มที่ทางรัฐได้ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มผู้ผลิตได้ช่วยสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณลักษณะพิเศษ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของจันทบุรี เนื่องจากวัตถุดิบในการผลิตเป็นทุเรียนที่ปลูกขึ้นในพื้นที่ในจังหวัดจันทบุรี มีรสชาติและลักษณะพันธุ์ที่พิเศษกว่าทุเรียนพันธุ์เดียวกันที่ปลูกที่จังหวัดอื่น ด้วยคุณลักษณะพิเศษของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปนี้จึงจะสามารถช่วยให้กลุ่มผู้ผลิตมีอำนาจต่อรองทางการค้าในตลาดได้ดี

แต่เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูป จึงทำให้กลุ่มผู้บริโภคขาดความเชื่อมั่นในความปลอดภัยในการบริโภค นอกจากนั้นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มถูกลอกเลียนแบบเครื่องหมายการค้าและรูปลักษณะของบรรจุภัณฑ์โดยกลุ่มผู้ผลิตคู่แข่งในตลาด เพราะกลุ่มผู้ผลิตขาดขอรับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาด้านเครื่องหมายการค้าและสิทธิบัตรก่อนนำสินค้าไปจำหน่ายในตลาดจึงทำให้ทรัพย์สินทางปัญญาของกลุ่มผู้ผลิตไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาในตลาดนั้น ๆ ดังนั้น โครงการวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งานและสามารถช่วยป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในตลาดเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้ มุ่งเน้น

- 1.2.1 ศึกษาข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปและข้อมูลเฉพาะของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป ตลอดจนวิธีการบรรจุสินค้าของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป จังหวัดจันทบุรีเพื่อการออกแบบเครื่องหมายการค้า
- 1.2.2 ศึกษาการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าจากฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญาและวิธีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
- 1.2.3 ออกแบบเครื่องหมายการค้า เพื่อนำไปดำเนินการยื่นขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า
- 1.2.4 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุบรรจุภัณฑ์ ระบบการผลิตบรรจุภัณฑ์ และการบรรจุ ตลอดจนจำนวนชั้นต่ำในการผลิตและต้นทุนการผลิต สำหรับเป็นแนวทางในการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน และวิธีการบรรจุของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 1.2.5 ออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปให้เหมาะสมกับการใช้งาน
- 1.2.6 ศึกษาการออกแบบกราฟิกบนฉลากบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้องตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดตามประกาศว่าด้วยเรื่อง “ฉลาก” และสอดคล้องกับการพิมพ์ในระบบอุตสาหกรรม
- 1.2.7 ออกแบบกราฟิกบนฉลากบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปให้สอดคล้องกับตามกฎหมาย

1.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดีมีกรอบแนวความคิดในการออกแบบดังต่อไปนี้คือ

1.3.1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการออกแบบบรรจุภัณฑ์และขอบเขตในการใช้งานบรรจุภัณฑ์สามารถช่วยกำหนดแนวทางการออกแบบและประเมินผลการออกแบบที่ชัดเจน ก่อนลงมือปฏิบัติการออกแบบ(Vazquez 2003; Young 2006)

1.3.1. การกำหนดหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ชัดเจนตามประเภทของบรรจุภัณฑ์ ยกตัวอย่างเช่น หน้าที่หลักของบรรจุภัณฑ์อาหารมีหน้าที่รองรับผลิตภัณฑ์เพื่อความสะดวกในการใช้งาน บริโภค ขนย้าย และจัดจำหน่าย การถนอมผลิตภัณฑ์อาหารที่บรรจุภายใน (Paine 1992) ซึ่งปูน และสมพร คงเจริญเกียรติ ได้กล่าวว่า บรรจุภัณฑ์อาหารไม่สามารถเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์อาหารได้ แต่บรรจุภัณฑ์สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ และที่สำคัญบรรจุภัณฑ์สามารถปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์อาหารให้สะอาดและปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและระหว่างการขนย้ายได้ นอกจากนี้บรรจุภัณฑ์ควรง่ายต่อการเปิดบริโภค และสามารถจัดเก็บได้หลังการใช้งาน ช่วยสื่อสารข้อมูลของผลิตภัณฑ์อย่างครบถ้วนและชัดเจนเพื่อช่วยผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม (ภูวโรตม 2538; คงเจริญเกียรติ 2541) และบรรจุภัณฑ์ควรช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีให้กับผลิตภัณฑ์ได้ (แสนสุภา 2544)

1.3.3. การออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาและวิจัยข้อมูลดังนี้ คือ

- ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์
- ข้อมูลด้านการผลิต
- ข้อมูลกระบวนการบรรจุ
- ข้อมูลด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์
- ข้อมูลด้านการขนส่งและการจัดจำหน่าย
- ข้อมูลเรื่องกฎระเบียบ
- ข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย
- ข้อมูลของบรรจุภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม
- ข้อมูลการวิเคราะห์และตรวจสอบวงจรชีวิต(แสนสุภา 2545)

ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อการออกแบบดังที่กล่าวมาข้างต้น

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

โครงการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิและบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิสำหรับทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

1.5 คำจำกัดความใช้ในงานวิจัย

1.5.1 บรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ (primary package) หมายถึง สิ่งที่รองรับและห่อหุ้มผลิตภัณฑ์อาหารโดยตรงเพื่อคุ้มครองผลิตภัณฑ์อาหารให้สะอาดและปลอดภัยจากสิ่งต่าง ๆ ตามอายุในการบริโภคของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ (คงเจริญเกียรติ 2541)

1.5.2 บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ (secondary package) หมายถึง บรรจุภัณฑ์หน่วยรวมย่อยของบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิเข้าด้วยกันเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจนับ จัดเก็บ นำพา และขนย้าย ตลอดจนสามารถช่วยส่งเสริมการขายตามจุดนำเสนอขายสินค้าได้ (คงเจริญเกียรติ 2541)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาในบทที่ 2 มุ่งเน้นข้อมูลจากศึกษาและรวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาหลัก ๆ ดังนี้

2.1 การออกแบบบรรจุภัณฑ์

2.1.1 ความหมายของการออกแบบบรรจุภัณฑ์

การออกแบบบรรจุภัณฑ์มีมากกว่าหนึ่งความหมาย เนื่องจากคำว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์มาจากการผสมคำว่า “การออกแบบ” และ “บรรจุภัณฑ์” ซึ่ง คำว่า “การออกแบบ” หมายถึง การวางแผน หรือ กระบวนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่คาดว่าจะนำไปผลิตในระบบอุตสาหกรรมตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน (Oxford 1994) และ คำว่า “บรรจุภัณฑ์” หมายถึง หีบห่อ ภาชนะบรรจุ โดยส่วนใหญ่คำว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การออกแบบโครงสร้างและกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2545) ดังนั้น คำว่า “การออกแบบบรรจุภัณฑ์” ในงานวิจัยนี้ หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์โครงสร้างของภาชนะบรรจุและกราฟิกบนภาชนะบรรจุที่คาดว่าจะนำไปผลิตในระบบอุตสาหกรรมตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน

การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นการผสมผสานระหว่างศาสตร์และศิลป์ (ปุ่น และสมพร คงเจริญเกียรติ 2542) เนื่องจากการออกแบบบรรจุภัณฑ์มุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยและรูปลักษณ์ภายนอกที่สวยงาม การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นศาสตร์ เพราะการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องพิจารณาเลือกใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการใช้งาน สามารถรองรับและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายในให้สะอาดและปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศได้ดี และไม่ทำปฏิกิริยากับผลิตภัณฑ์อาหารที่บรรจุอยู่ภายใน นอกจากนั้นการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องสามารถผลิตได้ระบบอุตสาหกรรม และสอดคล้องกับเทคโนโลยีในการผลิตโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ การบรรจุ และปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชน

การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นศิลป์ เพราะการสร้างสรรค์รูปลักษณะภายนอกของบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามและสามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มผู้บริโภคได้ และมีประโยชน์ใช้สอยที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้บริโภค จำเป็นที่จะต้องใช้ทักษะและความรู้ทางด้านศิลปะมาช่วยในการสร้างสรรค์บรรจุภัณฑ์ เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคส่วนใหญ่ในปัจจุบันตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากรูปลักษณะภายนอกของบรรจุภัณฑ์

2.1.2 หน้าที่และประโยชน์ใช้สอยในการออกแบบ

การออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักและรูปลักษณะภายนอกที่สวยงามเป็นรอง จากการศึกษาข้อมูลจากการและงานวิจัย สรุปได้ว่า หน้าที่และประโยชน์ใช้สอยหลักของบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารแปรรูปประกอบไปด้วย 1) การรองรับและห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ เพื่อความสะดวกในการใช้งาน บริโภค ขนย้าย และจัดจำหน่าย การถนอมผลิตภัณฑ์อาหารที่บรรจุภายใน (Paine 1992) 2) การปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่บรรจุอยู่ภายในจากอุณหภูมิภายนอกบรรจุภัณฑ์ มดและแมลง ฝุ่นละออง และฝนระหว่างการจัดเก็บและระหว่างการขนย้าย 3) อำนวยความสะดวกในการใช้งานให้กับกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนในการบรรจุ และปิดผนึก และอำนวยความสะดวกในการเปิดบริโภคของกลุ่มผู้บริโภค 4) นำเสนอข้อมูลของผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องและครบถ้วนตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด (Paine 1992; คงเจริญเกียรติ 2541; Southgate 1994; แสนสุภา 2544) และ 5) ส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีให้กับผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายในและตราสินค้าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งานจำเป็นที่จะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้งาน และขอบเขตในการใช้งานบรรจุภัณฑ์ก่อนปฏิบัติการออกแบบ (Vazquez 2003; Young 2006) เพราะข้อมูลดังกล่าวสามารถช่วยให้กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถกำหนดประเภทของบรรจุภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม

2.1.3 ประเภทของบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ คือ บรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ และบรรจุภัณฑ์ตติยภูมิ ซึ่งบรรจุภัณฑ์แต่ละประเภทมีหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยแตกต่างกันออกไป ซึ่งปุ่น และสมพร คงเจริญเกียรติ (2542) ได้กล่าวว่า บรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มผู้บริโภคใช้ประกอบในการพิจารณาและตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ และบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ

บรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ หมายถึง หีบห่อหรือภาชนะบรรจุที่รองรับและห่อหุ้มผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปโดยตรง เนื่องจากผู้บริโภคพิจารณาเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จากรูปลักษณ์ภายนอกของบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ ดังนั้น การออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องนำเสนอข้อมูลของผลิตภัณฑ์บนฉลากบรรจุภัณฑ์อย่างชัดเจน ถูกต้อง และครบถ้วนตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด และควรมีหลากหลายขนาดเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการบริโภคของกลุ่มผู้บริโภค (Paine 1992)

บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ หมายถึง ภาชนะบรรจุสำหรับรวมหน่วยบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิเพื่อความสะดวกในการจัดเก็บ ขนย้าย และจัดจำหน่ายในปริมาณที่มาก และช่วยปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์จากการเรียงทับซ้อนระหว่างการจัดเก็บและการขนส่ง ดังนั้น บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความแข็งแรงในการรับแรงกดทับระหว่างการจัดเก็บ การสัมผัสเทือนระหว่างการขนย้าย และมีขนาดที่สอดคล้องกับพื้นที่ในการจัดวางเพื่อการขนส่งอีกด้วย ดังนั้น บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิจึงจำเป็นต่อกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีความประสงค์ที่ขยายตลาดไปในพื้นที่ห่างไกลจากชุมชนของตนเอง

บรรจุภัณฑ์ตติยภูมิ หมายถึง บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการรองรับและรวมหน่วยของบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิเข้าด้วยกันเพื่อความสะดวกในการขนส่งทางเรือ และทางอากาศ เป็นหลัก ดังนั้น การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ตติยภูมิจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความแข็งแรงในการรับแรงกดทับระหว่างการจัดเก็บและการขนย้ายด้านเครื่องจักร และมีขนาดที่เหมาะสมและสามารถบรรจุได้ตามขนาดภายในของตู้คอนเทนเนอร์ของประเทศนั้น ๆ

2.1.4 องค์ประกอบหลักของบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนสำหรับอาหารแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิมากกว่าบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนภายในชุมชนของตนและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้แนะนำว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงทั้งระบบของการบรรจุต่อหน่วยย่อยเพื่อการบริโภค และการบรรจุรวมหน่วยย่อยเข้าด้วยกันเพื่อการขนส่ง การออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ ประกอบไปด้วยส่วนโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2545) เนื่องจาก

โครงสร้างบรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่รองรับ ห่อหุ้ม ปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายในให้สะอาด และปลอดภัยต่อการบริโภคของผู้บริโภค และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลของผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายในบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นองค์ประกอบทั้งสองส่วนมีความสำคัญอย่างต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปฐภูมิ

การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึง สิ่งดังต่อไปนี้ คือ

- วัตถุประสงค์ของการใช้งาน
- คุณสมบัติและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป
- น้ำหนัก หรือปริมาตรในการบรรจุต่อหน่วย
- วัสดุของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ทำปฏิกิริยาเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ หรือก่อให้เกิดสารพิษต่อร่างกายของผู้บริโภค และสามารถป้องกัน เช่น อัตรารซึมผ่านของไอน้ำ อัตราการซึมผ่านของก๊าซ การต้านทานไขมัน
- โครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ต้องสามารถปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายในและความแข็งแรง เช่น การต้านทานแรงดึงขาด การต้านทานแรงกระแทก การทนทานต่อความร้อนหรือความเย็น
- เครื่องจักรในการบรรจุและปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิต(ภาคลำเจียก 2544)
- ระยะเวลาในการวางจำหน่าย
- ต้นทุนในการผลิต และงบประมาณในลงทุนของกลุ่มผู้ผลิต

กล่าวโดยสรุป การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะต้องศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังที่กล่าวมาข้อต้นก่อนที่จะเลือกใช้วัสดุของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์

การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิทที่สามารถจำหน่ายในตลาดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย จำเป็นที่จะต้องนำเสนอข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์ที่ครบถ้วนตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 พ.ศ.2543 เรื่อง ฉลาก ซึ่งได้ระบุว่า ฉลาก หมายถึง สิ่งที่ต้องปิด ติดหรือแสดงไว้ในที่เปิดเผยที่ภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อ นั้น ๆ โดยมีข้อความ ภาพถ่าย รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือ เครื่องหมายการค้าจะเป็นภาษาใดที่ปรากฏในฉลาก ต้องไม่เป็นเท็จ ไม่ทำให้เข้าใจผิดว่าวัตถุ ข้อความ รูป รูปภาพ รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือเครื่องหมายการค้าดังกล่าว ผสมอยู่ในอาหารโดยที่ไม่มีวัตถุนั้นผสมอยู่ หรือมีผสมอยู่ในปริมาณที่ไม่สามารถแสดงสรรพคุณได้

ในกำหนดข้อมูลบนฉลากบรรจุภัณฑ์ที่จำหน่ายต่อผู้บริโภคจะต้องมีข้อความภาษาไทยแต่จะมีภาษาต่างประเทศก็ได้ และจะต้องแสดงข้อความแสดงรายละเอียด ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลาก และ (ฉบับที่ 252) พ.ศ. 2545 เรื่องฉลาก (ฉบับที่ 2) ดังนี้ คือ

1. ชื่ออาหาร
2. เลขสารบบ
3. ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ
4. ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก
5. ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณ เรียงลำดับปริมาณจากมากไปน้อย
6. ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” ถ้ามีการใช้
7. ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี
8. ข้อความว่า “ใช้.....เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุปรุงแต่งรสอาหารที่ใช้)
9. ข้อความว่า “ใช้.....เป็นวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาล” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ใช้) ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก
10. ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี
11. วันเดือนและปีที่ผลิต
12. คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)
13. วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)
14. วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับเด็กทารก หรือเด็กอ่อน หรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ
15. ข้อความตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมีฉลากที่มีเครื่องหมายการค้าแสดงไว้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอาจจะกำหนดให้ระบุคำว่า “ตรา” หรือ “เครื่องหมายการค้า” กำกับเครื่องหมายการค้าไว้ด้วยเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 2546)

เครื่องหมายการค้า หมายถึง สัญลักษณ์ที่ใช้เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของเจ้าของเครื่องหมายนั้นแตกต่างจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ในปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตสามารถจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ ถ้าเครื่องหมายการค้าประกอบไปด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีลักษณะบ่งเฉพาะที่แตกต่างจากเครื่องหมายของผู้อื่น ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ และไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายของผู้อื่นที่ได้รับการจดทะเบียนไว้ก่อน (กรมทรัพย์สินทางปัญญา 2546) เครื่องหมายการค้า ส่วนใหญ่เป็นภาพสัญลักษณ์ตัวแทน ภาพลักษณ์แทนคำ อักษรชื่อย่อ อักษรชื่อเรียก และการผสมสิ่งทีกล่าวนมาทั้งหมดเข้าด้วยกัน เพื่อใช้แสดงความเป็นเจ้าของบนสิ่งพิมพ์บรรจุภัณฑ์ ปัจจุบันกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศไทยได้ให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าประเภทสามมิติ ซึ่งเป็นรูปลักษณะภาพนอกของสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นใหม่ที่ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่น รูปทรงของผลิตภัณฑ์ และ รูปทรงของภาชนะบรรจุ เป็นต้น

2.2 ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ ที่เรียกโดยย่อว่า โอทอป (One Tambon One Product: OTOP) เป็นโครงการเร่งด่วนของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นให้แต่ละชุมชนได้ใช้ความสามารถและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่งในชุมชนให้มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น คุณภาพดี ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงเป็นผลผลิตจากความสามารถและภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์ชุมชนแบ่งออกเป็น 5 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ คือ อาหาร เครื่องดื่ม ผ้าและเครื่องแต่งกาย ของใช้และของตกแต่งบ้าน และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 2544)

ผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตรที่มีมากในชุมชนตามฤดูกาล ซึ่งได้ผ่านกระบวนการแปรรูปด้วยกรรมวิธีการผลิตตามความสามารถและภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชน เพื่อถนอมอาหารไว้รับประทานนอกฤดูกาล ยกตัวอย่างเช่น ไข่เค็มไชยา ทุเรียนกวน ทุเรียนทอดกรอบ ผลไม้แช่อิ่มและกะปิ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปประจำท้องถิ่นดังกล่าวได้ขึ้นชื่อว่าเป็นของดีประจำแต่ละจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งคนไทยรู้จักกันเป็นอย่างดี เมื่อรัฐบาลได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการขยายตลาดเพิ่มมากขึ้น ชุมชนที่ต้องการได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลจึงได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ผลิต และเริ่มดำเนินการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนประจำท้องถิ่นของตนเองในระบบอุตสาหกรรมขนาดเล็ก หรือเรียกว่าอุตสาหกรรมครอบครัว เนื่องจากความจำเป็นที่จะต้องมีการ

เก็บรักษาผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปให้มีคุณลักษณะและคุณภาพตามที่กลุ่มผู้ผลิตต้องการนำเสนอขายต่อกลุ่มผู้บริโภค กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจึงจำเป็นที่จะต้องมีการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และสามารถเก็บรักษาผลิตภัณฑ์อาหารในช่วงระยะเวลาตามที่กลุ่มผู้ผลิตกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากจำนวนของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เดียวกันมีมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ดังนั้น บรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์จึงจำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่มากกว่าปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายใน บรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มผู้ผลิตได้อย่างชัดเจน

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะอธิบายวิธีการดำเนินงานวิจัย และขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป สำหรับกลุ่มผู้ผลิต ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

เนื้อหาในบทที่ 3 มุ่งเน้นวิธีการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นหลัก เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปสำหรับกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดจันทบุรีเป็นกรณีศึกษา ดังนั้นเนื้อหาในบทนี้ประกอบไปด้วย แหล่งที่มาของข้อมูล เครื่องมือในการวิจัย ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย และ การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แหล่งที่มาของข้อมูล

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานของกลุ่มผู้ผลิต ความต้องการในการบริโภคของกลุ่มผู้บริโภค กระบวนการผลิตในระบบอุตสาหกรรม และสามารถขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1.1 กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

แหล่งข้อมูลแรก คือ กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิต เป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในความต้องการในการใช้งานบรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในชุมชนของตน และเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป ที่ผลิตภายในกลุ่มของตน ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในชุมชนจึงเป็นผู้สามารถให้ข้อมูลด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์แก่กับผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี

จากฐานข้อมูลของศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเขาบายศรี ในจังหวัดจันทบุรี เป็นกลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่มีความพร้อมด้านการผลิต มีกลุ่มผู้บริโภคและตลาดเป้าหมายที่ชัดเจน และมีความประสงค์ที่จะขยายตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ดังนั้น ผู้วิจัยเชิญกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเขาบายศรีเป็นผู้ให้ข้อมูลเพื่อการออกแบบสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

3.1.2 กลุ่มผู้บริโภค

แหล่งข้อมูลที่สอง คือ กลุ่มผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย ซึ่งกำหนดโดยกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมการปฏิบัติงานวิจัยในครั้งนี้

3.1.3 ฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา

แหล่งข้อมูลที่สาม คือ ฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งประกอบไปด้วย ฐานข้อมูลของเอกสารสิทธิบัตร และฐานข้อมูลเครื่องหมายการค้า ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้แหล่งข้อมูลนี้เพื่อตรวจสอบความซ้ำซ้อนของผลงานการออกแบบก่อนการสรุปผลการออกแบบและนำไปใช้งาน

3.1.4 ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์

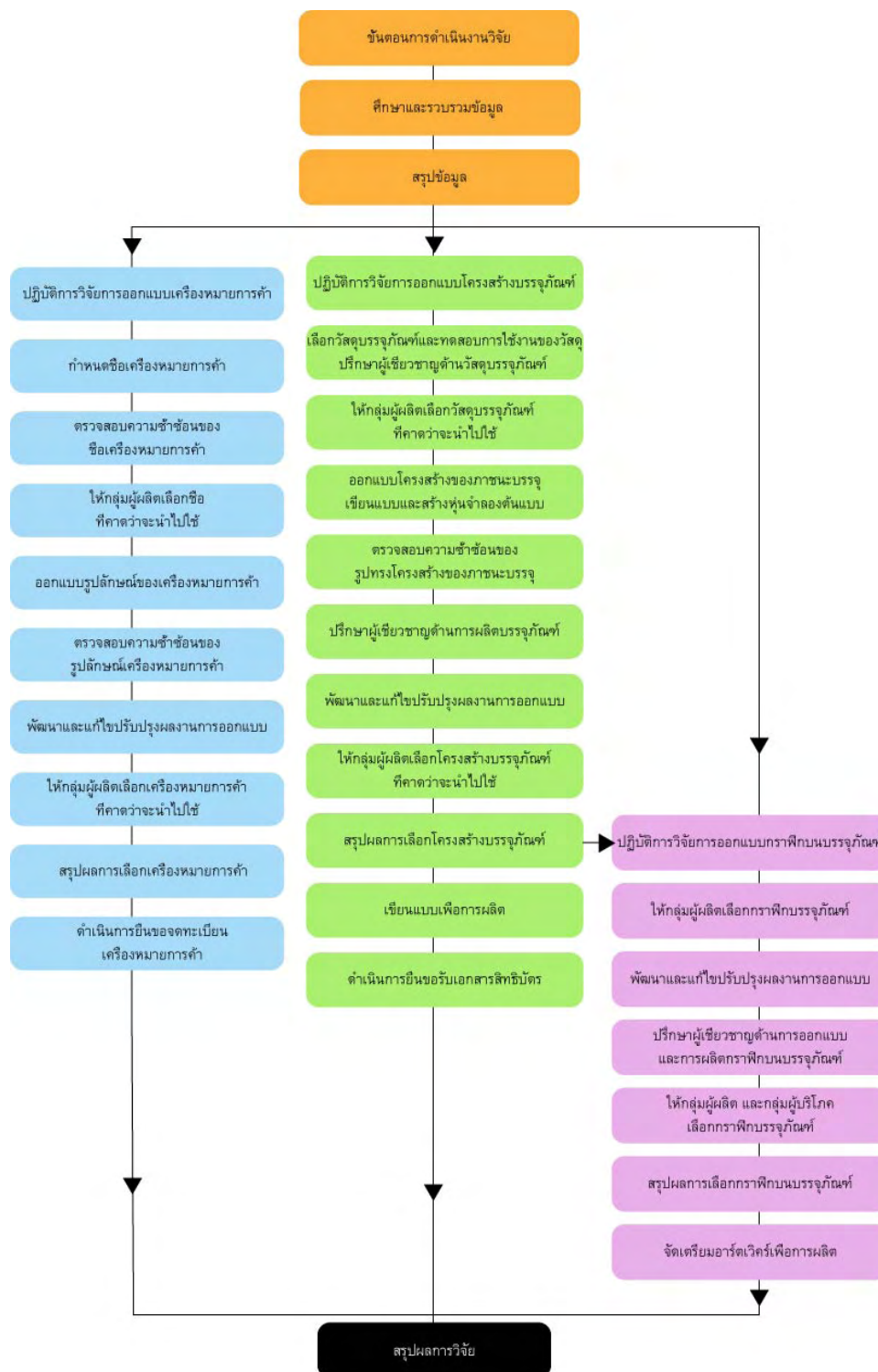
แหล่งข้อมูลที่สี่ คือ ผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์และพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์ เพื่อตรวจสอบต้นทุนในการผลิตบรรจุภัณฑ์ และความเป็นไปได้ในการผลิตในระบบอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต เอกสารขอรับเอกสารสิทธิบัตร เอกสารขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และหุ่นจำลองต้นแบบ

3.3 ขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนหลัก ๆ คือ การออกแบบเครื่องหมายการค้า การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ และการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ดังแสดงในรูปที่ 3.1 ในแต่ละตอนประกอบไปด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

รูปที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2546

ตอนที่ 1 การออกแบบเครื่องหมายการค้า

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต กรรมวิธีในการผลิตทุเรียนแปรรูป ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป และวิธีการบรรจุหีบห่อของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อนำข้อมูลที่จะได้ใช้ในการออกแบบเครื่องหมายการค้าของกลุ่ม และสามารถนำไปใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และฉลากบนบรรจุภัณฑ์ได้ด้วย
2. กำหนดชื่อเครื่องหมายการค้า
3. ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของชื่อของเครื่องหมายการค้าก่อน ให้กลุ่มผู้ผลิตเลือก
4. ให้กลุ่มผู้ผลิตเลือกชื่อที่คาดว่าจะนำไปใช้
5. ปฏิบัติการออกแบบรูปลักษณะของเครื่องหมายการค้า
6. ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของรูปลักษณะเครื่องหมายการค้าที่ออกแบบใหม่
7. พัฒนาเครื่องหมายการค้า(ถ้ามี)
8. ให้กลุ่มผู้ผลิตสรุปเลือกเครื่องหมายการค้าที่คาดว่าจะนำไปใช้
9. ดำเนินการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า กับกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ตอนที่ 2 การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

1. ศึกษาเรื่องวัสดุบรรจุภัณฑ์และระบบการผลิตบรรจุภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรม ต้นทุนการผลิตของบรรจุภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรมที่มีอยู่ ศึกษาวิธีการบรรจุของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
2. เลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนและทดสอบวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่คาดว่าจะใช้ในการบรรจุภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์สำหรับอาหารแปรรูป
3. ให้กลุ่มผู้ผลิตเลือกวัสดุบรรจุภัณฑ์ ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป วิธีการบรรจุ และปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
4. ปฏิบัติการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ เขียนแบบและสร้างหุ่นจำลองเพื่อตรวจสอบความซ้ำซ้อนกับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา
5. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต เพื่อประมาณต้นทุนเพื่อการผลิตของแต่ละแบบ

6. พัฒนาและแก้ไขปรับปรุงผลงานการออกแบบ
7. ให้กลุ่มผู้ผลิตเลือกโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำงาน
8. สรุปผลการออกแบบและผลการเลือกโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
9. เขียนแบบเพื่อการผลิต
10. ดำเนินการยื่นขอรับเอกสารสิทธิบัตร

3.3.3. ตอนที่ 3 การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบฉลากอาหารและข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา
2. ออกแบบกราฟิกบนฉลากบรรจุภัณฑ์
3. ให้กลุ่มผู้ผลิตเลือกกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์
4. พัฒนาและแก้ไขปรับปรุงผลงานการออกแบบ
5. ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และการผลิตกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์
6. ให้กลุ่มผู้ผลิต และกลุ่มผู้บริโภคในตลาดเป้าหมายที่คาดว่าจะนำสินค้าไปจัดจำหน่ายเลือกกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์
7. สรุปผลการเลือกกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ จัดทำต้นฉบับ หรือ Artwork เพื่อการพิมพ์ฉลาก เช่น ภาพถ่าย ภาพวาดประกอบ การตกแต่งภาพ กำหนดขนาดและรูปแบบของตัวอักษร และจัดวางองค์ประกอบบนฉลาก เป็นต้น
8. ผลิตกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ตัวอย่างเพื่อทดสอบการใช้งาน

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทของงานออกแบบ ดังนี้

การวิเคราะห์ความใหม่ของผลการออกแบบ สามารถทำได้โดยการตรวจสอบความซ้ำซ้อนจากฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา และการยื่นขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญา

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการใช้งาน สามารถทำได้โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัด จันทบุรี

การวิเคราะห์วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน สามารถทำได้โดยการส่งตัวอย่าง วัสดุไปทดสอบที่ห้องทดสอบวัสดุ และปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์ตามประเภท ที่คาดว่าจะนำไปใช้

การวิเคราะห์ความเป็นไปทางการผลิต สามารถทำได้โดยการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการ ผลิตบรรจุภัณฑ์ตามประเภทวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่กำหนด

เนื่องจาก งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการดำเนินงานแบบทดลองและทดสอบ ดังนั้น การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การบรรยายเชิงพรรณาประกอบการหลักฐานในเชิง ประจักษ์จากขั้นตอนการปฏิบัติงานจริง

ในบทถัดไป ผู้วิจัยจะอธิบายถึงขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลวิจัยของแต่ละตอนไว้ท้ายบท

บทที่ 4

การวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า

เนื้อหาในบทที่ 4 มุ่งเน้นวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายการค้าและผลการวิเคราะห์การออกแบบเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นตอนที่ 1 ของงานวิจัยในครั้งนี้ เนื้อหาในบทนี้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้ คือ เนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าที่สามารถขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยออกแบบเครื่องหมายการค้า และผลการวิเคราะห์การออกแบบเครื่องหมายการค้า

4.1 เครื่องหมายการค้า

4.1.1 ความหมายของเครื่องหมายการค้า

คำว่า “เครื่องหมาย” หมายถึง ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ข้อความ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ กลุ่มของสี รูปร่างรูปทรงของวัตถุ หรือสิ่งเหล่านี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน ส่วนคำว่า “เครื่องหมายการค้า” หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมาย หรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น (กรมทรัพย์สินทางปัญญา 2541; สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และคณะ, 2546)

4.1.2 ประเภทของเครื่องหมาย

ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 เครื่องหมายการค้าที่สามารถรับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ประกอบไปด้วย เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายการค้าร่วม

1. เครื่องหมายการค้า หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของบนผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ของสินค้านั้น เพื่อให้ผู้อื่นได้รู้ว่าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่น เครื่องหมายการค้าของเครื่องดื่มโค้ก และเป๊ปซี่ เป็นต้น

2. เครื่องหมายบริการ หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้เพื่อแสดงว่าบริการที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายบริการนั้นแตกต่างกับบริการที่ใช้เครื่องหมายบริการของบุคคลอื่น ยกตัวอย่างเช่น เครื่องหมายการบริการของธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารกรุงไทย เป็นต้น
3. เครื่องหมายรับรอง หมายถึง เครื่องหมายที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองใช้ในการรับรองผลิตภัณฑ์หรือบริการของบุคคลอื่น ซึ่งการรับรองส่วนใหญ่เกี่ยวกับ แหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้านั้น หรือ เพื่อรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการนั้น ยกตัวอย่างเช่น เครื่องหมายรับรองของเชลล์ชวนชิม
4. เครื่องหมายร่วม หมายถึง เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายบริการ ที่ใช้หรือจะใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจในกลุ่มเดียวกัน หรือโดยสมาชิกของสมาคม สหกรณ์ สหภาพ สมาพันธ์ กลุ่มบุคคลหรือองค์กรอื่นใดของรัฐหรือเอกชน ยกตัวอย่างเช่น เครื่องหมายการค้าของเครือซีเมนต์ไทย

4.1.2 ลักษณะของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนได้

เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนได้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2543 จะต้องมีลักษณะดังนี้คือ มีลักษณะบ่งเฉพาะ ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย และไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้รับการจดทะเบียนไว้ก่อน

เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ได้แก่ เครื่องหมายการค้าอันมีลักษณะที่ทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้านั้นทราบและเข้าใจได้ว่า สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าานั้นแตกต่างไปจากสินค้าอื่น เครื่องหมายการค้าที่มีหรือประกอบด้วยลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นสาระสำคัญดังต่อไปนี้ ให้ถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะ

1. ชื่อตัว ชื่อสกุลของบุคคลธรรมดาที่ไม่เป็นชื่อสกุลตามความหมายอันเข้าใจกันโดยธรรมดา ชื่อเต็มของนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือชื่อในทางการค้าที่แสดงโดยลักษณะพิเศษและไม่เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง
2. คำหรือข้อความอันไม่ได้เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้านั้นโดยตรงและไม่เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด
3. กลุ่มของสีที่แสดงโดยลักษณะพิเศษ ตัวหนังสือ ตัวเลข หรือคำที่ประดิษฐ์ขึ้น
4. กลุ่มของสีที่แสดงโดยลักษณะพิเศษ ตัวหนังสือ ตัวเลข หรือคำที่ประดิษฐ์ขึ้น
5. ภาพของผู้จดทะเบียนหรือของบุคคลอื่นโดยได้รับอนุญาตจากบุคคลนั้นแล้ว หรือในกรณีที่บุคคลนั้นตายแล้วได้รับอนุญาตจากบุพการี ผู้สืบสันดาน และคู่สมรสของบุคคลนั้น ถ้ามี
6. ภาพที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่

ชื่อ คำ หรือข้อความที่ไม่มีลักษณะตาม 1 หรือ 2 หากได้มีการจำหน่ายเผยแพร่ หรือโฆษณาสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นจนแพร่หลายแล้ว ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด และพิสูจน์ได้ว่า ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดหลักเกณฑ์นั้นแล้ว ก็ให้ถือว่ามีลักษณะบ่งเฉพาะได้

ส่วนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า และจดทะเบียนไม่ได้ประกอบไปด้วย

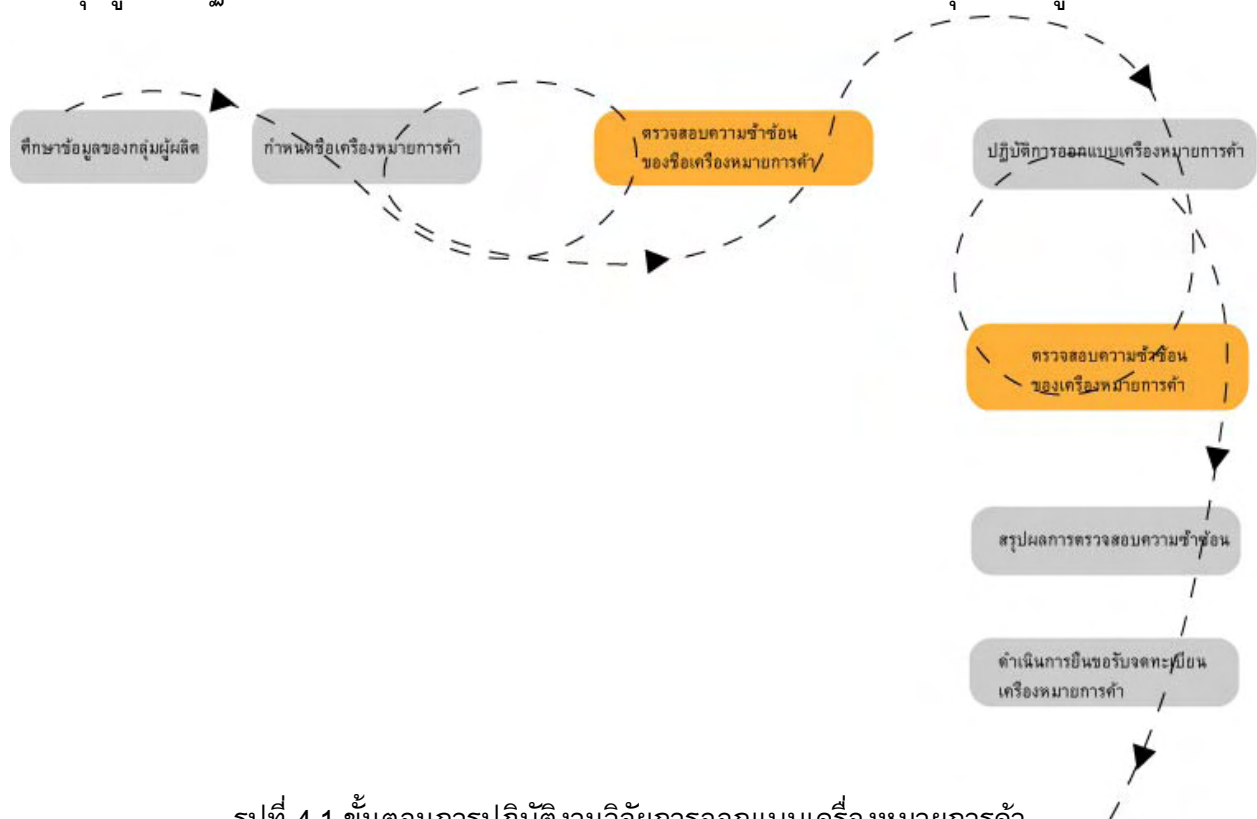
1. ตราแผ่นดิน พระราชลัญจกร ลัญจกรในราชการ ตราจักรี ตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตราประจำตำแหน่ง ตราประจำกระทรวง ทบวง กรม หรือตาประจำจังหวัด
2. ธงชาติของประเทศไทย ธงพระอิสริยยศ หรือธงราชการ
3. พระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อ พระนามาภิไธยย่อ หรือนามพระราชวงศ์
4. พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือรัชทายาท
5. ชื่อ คำ ข้อความ หรือเครื่องหมายใด อันแสดงถึง พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือพระราชวงศ์
6. ธงชาติหรือเครื่องหมายประจำชาติของรัฐต่างประเทศ ธงหรือเครื่องหมายขององค์การระหว่างประเทศ ตราประจำประมุขของรัฐต่างประเทศ เครื่องหมายราชการและ เครื่องหมายควบคุมและรับรองคุณภาพสินค้าของรัฐ ต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศหรือชื่อและชื่อย่อของรัฐต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศนั้น
7. เครื่องหมายราชการ เครื่องหมายกาชาด นามกาชาด หรือกาเจนีวา
8. เครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเหรียญ ใบสำคัญ หนังสือรับรองประกาศนียบัตร หรือเครื่องหมายอันใดอันได้รับเป็นรางวัลในการแสดงหรือประกวดสินค้าที่รัฐบาลไทย ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐของประเทศไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศได้จัดให้มีขึ้น เว้นแต่ผู้ขอจดทะเบียนจะได้รับเหรียญใบสำคัญ หนังสือรับรองประกาศนียบัตร หรือเครื่องหมายเช่นนั้น เป็นรางวัลสำหรับสินค้านั้นและใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องหมายการค้า นั้น แต่ทั้งนี้ ต้องระบุปฏิทินที่ได้รับรางวัลด้วย
9. เครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรัฐประศาสนนโยบาย
10. เครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าวจนอาจทำให้สาธารณชนสับสน หลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม
11. เครื่องหมายที่คล้ายกับ 1 2 3 4 5 6 หรือ 7
12. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

13. เครื่องหมายอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (กรมทรัพย์สินทางปัญญา 2541; สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และคณะ, 2546)

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้ามิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หลังจากที่เจ้าของเครื่องหมายได้คิดขึ้น เจ้าของเครื่องหมายจะต้องนำเครื่องหมายการค้าไปทำการจดทะเบียนก่อน เพื่อป้องกันการถูกฟ้องร้องโดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายไว้ก่อน เนื่องจากเครื่องหมายนั้นอาจมีความคล้ายหรือเหมือนกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายไว้แล้ว ถ้าเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว ก็จะได้รับคุ้มครองภายในประเทศที่เจ้าของเครื่องหมายได้ยื่นขอรับการจดทะเบียนเท่านั้น

4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า

การปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า ประกอบไปด้วย ขั้นตอนหลัก คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต ปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายการค้า วิเคราะห์ผลการวิจัยและสรุปผล ดังรูปที่ 4.1

รูปที่ 4.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบเครื่องหมายการค้า
ที่มา ศิริพรรณ ปีเตอร์, 2546

4.2.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต

จุดมุ่งหมายหลักของการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยมีความรู้และความเข้าใจในความต้องการของกลุ่มผู้ผลิตที่จะใช้เครื่องหมายการค้า กรรมวิธีในการผลิตทุเรียนแปรรูป ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป และวิธีการบรรจุหีบห่อของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อนำข้อมูลที่จะได้ใช้ในการออกแบบเครื่องหมายการค้าของกลุ่ม และสามารถนำไปใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ได้ด้วย

ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และการสังเกตในการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งประกอบไปด้วยคำถาม ดังต่อไปนี้

- 1) จงบอกชื่อของกลุ่ม และชื่อเครื่องหมายการค้า และบรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มใช้อยู่ในปัจจุบัน
- 2) จงบอกความต้องการในการใช้เครื่องหมายการค้าและบรรจุภัณฑ์ของกลุ่ม
- 3) กรุณาระบุกลุ่มผู้บริโภคและตลาดเป้าหมายที่กลุ่มต้องการที่จะจัดจำหน่าย (ถ้าสามารถระบุได้)
- 4) จงบอกประเภทของผลิตภัณฑ์ และลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่ม
- 5) จงบอกกรรมวิธีการผลิต วิธีการบรรจุผลิตภัณฑ์ และข้อจำกัดของกลุ่มในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์
- 6) จงระบุเครื่องหมายการค้าและลักษณะของบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตรายอื่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน ที่กลุ่มผู้ผลิตต้องการหรือมีภาพลักษณ์ที่ดีตามความคิดของกลุ่มผู้ผลิต

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัย พบข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปในโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดจันทบุรี ที่ให้อนุเคราะห์ให้ข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขาบายศรี ในจังหวัดจันทบุรี

ปัจจุบันกลุ่มได้ใช้ชื่อเครื่องหมายการค้าตามชื่อของประธานกลุ่ม “ป่าแกลบ” บนฉลากบรรจุภัณฑ์เพื่อการขายตรงภายในพื้นที่เป็นหลัก ดังแสดงรูปที่ 4.2 เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตได้รับความช่วยเหลือจากทางภาครัฐบาล ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีข้อมูลครบถ้วนตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสามารถขายตลาดได้อย่างต่อเนื่อง แต่บรรจุภัณฑ์ที่หน่วยงานทางภาครัฐบาลดำเนินการออกแบบให้กลุ่มขาดเครื่องหมายการค้าจึงทำให้กลุ่มผู้ผลิตถูกละเมิดสิทธิโดยกลุ่มผู้ผลิตรายอื่น โดยการนำเอาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มไปผลิตและนำไปบรรจุผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะคล้ายกับของกลุ่มเพื่อนำไป

จำหน่ายแข่งขันในตลาดเป้าหมายเดียวกันกับกลุ่มผู้ผลิต ดังรูปที่ 4.3 เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ดังกล่าวได้ถูกออกแบบโดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทางภาครัฐบาล เพื่อให้กลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูปในจังหวัดจันทบุรีใช้ ดังนั้น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขาบายศรีจึงไม่สามารถอ้างสิทธิ์ได้

รูปที่ 4.2 ชื่อเครื่องหมายการค้าของกลุ่มผู้ผลิตที่ใช้ในปัจจุบัน
ที่มา ถ่ายภาพโดยศิริพรรณ ปีเตอร์, 2546.

รูปที่ 4.3 บรรจุภัณฑ์ที่ได้รับการออกแบบจากหน่วยงานภาครัฐ
ที่มา ถ่ายภาพโดยศิริพรรณ ปีเตอร์, 2546.

ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตจึงมีความประสงค์ที่จะมีเครื่องหมายการค้าเป็นของตนเองที่สามารถจดทะเบียน
เครื่องหมายการค้าได้ เพื่อป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในตลาดเป้าหมาย

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่ม ประกอบไปด้วย ทุเรียนกวน ทุเรียนทอดกรอบ และทุเรียนท็อฟฟี่
โบราณ ซึ่งเป็นผ่านกรรมวิธีการผลิตตามภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นที่ชื่นชอบของกลุ่มผู้บริโภคสูงอายุ
ภายในชุมชนเท่านั้น เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตมีความประสงค์ที่จะตลาดกลุ่มผู้บริโภคเด็กและวัยรุ่น
ภายในประเทศ และผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีโอกาสทางการตลาดนี้มากกว่าผลิตภัณฑ์
ทุเรียนแปรรูปอื่น ๆ ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตและผู้วิจัยกำหนดผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบเป็นผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง
เพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

จากการสังเกต กรรมวิธีการผลิตทุเรียนแปรรูป วิธีการบรรจุ และปิดผนึกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขา
บายศรี ในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มผู้ผลิตได้ใช้แรงงานคนหลัก ตั้งแต่ขั้นตอนการแปรรูปผลิต
บรรจุผลิตภัณฑ์ในบรรจุภัณฑ์หน่วยย่อย และปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ ดังแสดงในรูปที่ 4.4 และ 4.5 ข้อมูล
ดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้

รูปที่ 4.4 กรรมวิธีการผลิตทุเรียนแปรรูป
ที่มา กลุ่มผู้ผลิตทุเรียนแปรรูป จังหวัดจันทบุรี

รูปที่ 4.5 วิธีการบรรจุและชั่งตวง ผลิตภัณฑ์ต่อหน่วย
ที่มา ถ่ายภาพโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2546

เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิต ได้กล่าวว่า ตราสินค้า DURIO เป็น เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มผู้ผลิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของผู้อื่นที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน

จากการสังเกตบรรจุภัณฑ์ของผู้อื่นที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน ผู้วิจัย พบว่า เครื่องหมายการค้าบนบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของผู้อื่นไม่มีสัญลักษณ์ ๑ หรือ แสดงคำว่า เครื่องหมายการค้าจดทะเบียนกำกับไว้บนบรรจุภัณฑ์ ดังนั้น จึงเป็นการยากที่บอกได้ว่าเครื่องหมายการค้าที่ใช้ในปัจจุบันได้รับการจดทะเบียนการค้าหรือไม่ จากการเปรียบเทียบเครื่องหมายการค้า ดังแสดงตารางที่ 4.1 ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ชื่อเครื่องหมายการค้าที่เป็นภาษาไทย เป็นผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการจำหน่ายในตลาดภายในประเทศเป็นหลัก และเครื่องหมายการค้าที่เป็นภาษาอังกฤษ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นการจำหน่ายในตลาดภายในประเทศเป็นหลัก และบางผลิตภัณฑ์ใช้เครื่องหมายการค้าทั้งสองภาษาพร้อมกัน

ตารางที่ 4.1 เครื่องหมายการค้าและบรรจุภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน

รูปลักษณะของบรรจุภัณฑ์	เครื่องหมายการค้า	วัสดุบรรจุภัณฑ์
	Durio	ซอง Gusset
	Durio	กล่องกระดาษ และซองซีลสามด้าน
	แม่เอ็นตู	ซองซีลกลาง
	ชอฟ้า Chor-Far	กล่องกระดาษ และบรรจุภัณฑ์ถุงชั้นใน
	เฮฮา	บรรจุภัณฑ์ถุงตั้งได้

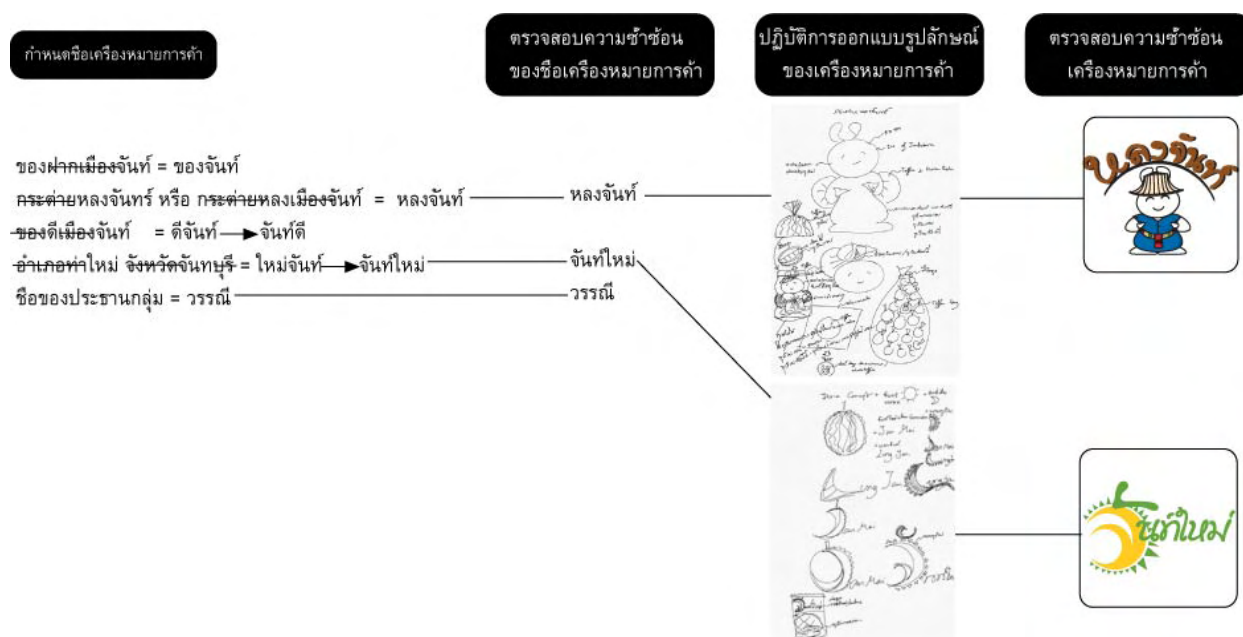
ที่มา ถ่ายภาพโดยศิริพรรณ ปิเตอร์, 2546

4.2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายการค้า

ขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายได้เริ่มหลังจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตและเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เดียวกันกับกลุ่มผู้ผลิต ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่แสดงในรูปที่ 4.6 ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อเครื่องหมายการค้าขึ้นตามแรงบันดาลใจจากผลิตภัณฑ์และแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ เพื่อใช้ในการตัวอย่างเพื่อการทดลองในการตรวจสอบความซ้ำซ้อนจากฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผลการตรวจสอบความซ้ำซ้อนกับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญาผู้วิจัย พบว่า ชื่อเครื่องหมายการค้าที่กำหนดขึ้นทั้งหมดไม่มีการซ้ำซ้อน แต่เจ้าหน้าที่ของกรม

ทรัพย์สินทางปัญญาให้คำแนะนำว่า บางชื่อไม่สามารถจดทะเบียนได้ เนื่องจากมีการเล็งชื่อทาง ภูมิศาสตร์ ดังนั้น ชื่อเครื่องหมายการค้าที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นเครื่องหมายการค้าได้ คือ หลงจันท์ จันท์ ใหม่ และวรรณิ

เนื่องจากการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายออกแบบเฉพาะจงเจาะให้กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกเพียงชื่อ หลงจันท์ และจันท์ใหม่ เป็นตัวอย่างในการพัฒนารูปลักษณ์เครื่องหมายการค้า เพื่อ นำไปทดลองขอยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจริง หลังจากผู้วิจัยออกแบบรูปลักษณ์เครื่องหมายการค้า และนำไปตรวจสอบความซ้ำซ้อนกับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญาอีกครั้ง ผู้วิจัย พบว่า ผลงาน การออกแบบทั้งสองสามารถยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการจัดเตรียม เอกสารเพื่อขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ดังภาคผนวก ก และข ก่อนจะนำไปดำเนินการใช้ ประกอบการออกแบบกราฟิกบนฉลากบรรจุภัณฑ์ในตอนที 3

รูปที่ 4.6 ขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบเครื่องหมายการค้า
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปีเตอร์, 2546

ผลการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากับกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้วิจัย พบว่า ผลงานการออกแบบ ทั้งสองแบบสามารถขอรับจดทะเบียนได้ แต่เนื่องจากการวิเคราะห์ผลงานการออกแบบเครื่องหมายการค้าที่ เหมาะสมกับการใช้งานควรถูกพิจารณาร่วมกับภาพรวมกับกราฟิกทั้งหมดบนบรรจุภัณฑ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึง วางแผนที่จะสรุปผลการวิจัยเครื่องหมายการค้า พร้อมกันกับผลงานการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์และ กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ในบทต่อไป

บทที่ 5

การวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

เนื้อหาในบทที่ 5 มุ่งเน้นวิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์เป็นหลัก เนื่องจากการดำเนินงานตอนที่ 2 ของงานวิจัยในครั้งนี้ เนื้อหาในบทนี้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก ๆ ดังนี้ คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการและผลการวิเคราะห์การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

5.1 การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ในที่นี้ หมายถึง การสร้างภาชนะที่ใช้ในการบรรจุใหม่ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ซึ่งงานวิจัยของ Laura Bix และคณะ ได้กล่าวว่า การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการออกแบบภาชนะบรรจุที่มีหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยในการรองรับและคุ้มครองผลิตภัณฑ์เป็นหลัก แต่ปัจจุบันนี้โครงสร้างบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องทำหน้าที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อช่วยการสื่อสารข้อมูลในการใช้งาน ส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และตราสินค้า และช่วยโน้มน้าวให้กลุ่มผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่เหมาะสมกับการใช้งานผู้ออกแบบควรกำหนดหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยหลักของบรรจุภัณฑ์ที่ชัดเจน ดังแสดงในตารางที่ 5.1

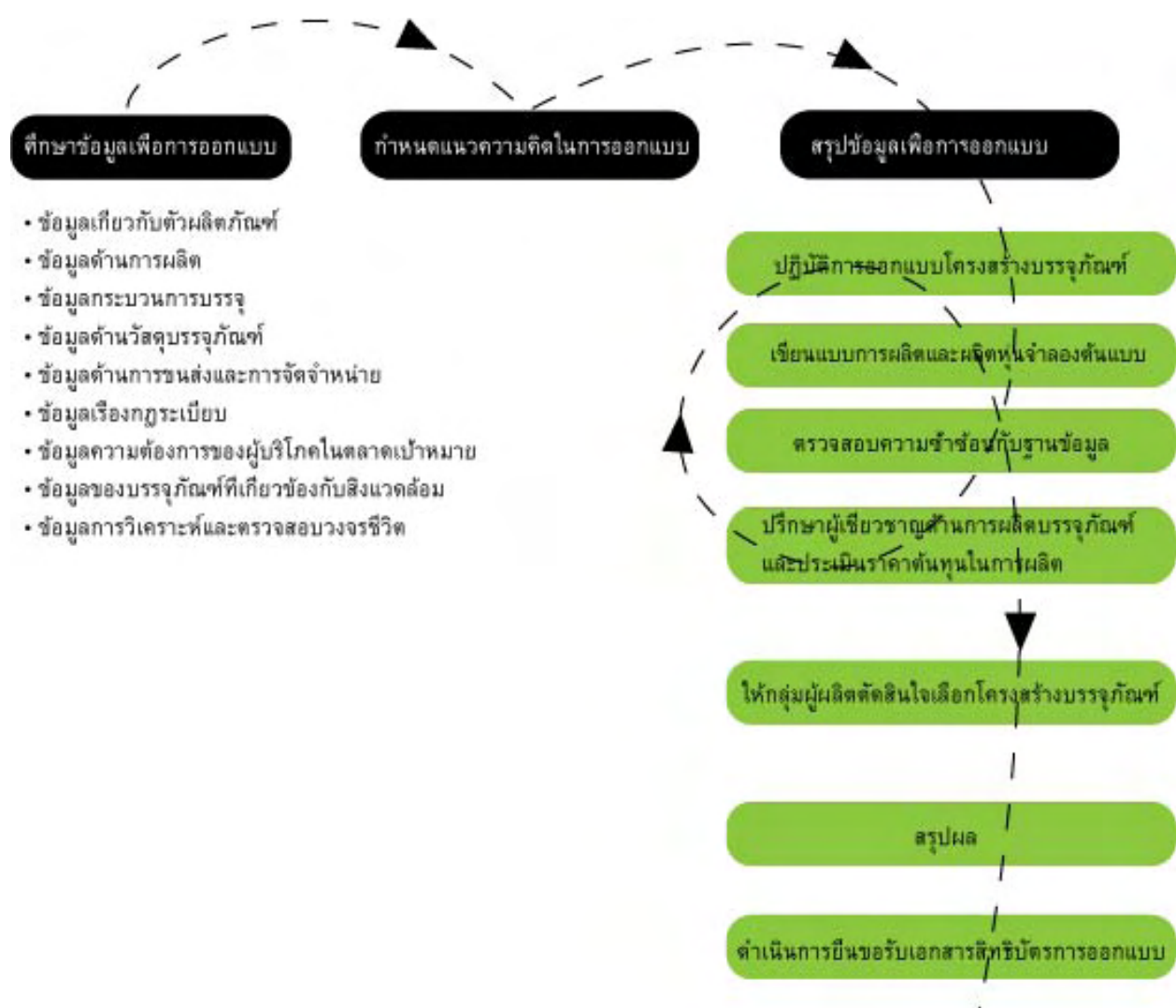
ตารางที่ 5.1 แนวทางการกำหนดหน้าที่และประโยชน์ใช้สอยในการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

สภาพแวดล้อมต่าง ๆ	ประโยชน์ใช้สอยของบรรจุภัณฑ์		
	การปกป้องคุ้มครอง	การใช้งาน	การสื่อสารข้อมูล
	มนุษย์		
	สภาวะแวดล้อมโดยรอบ		
	กายภาพ (ช่องทางการจัดจำหน่าย)		
	- ป้องกันการเปิดบรรจุภัณฑ์ก่อนการจัดจำหน่าย - ป้องกันเด็กเล็กเปิดบรรจุภัณฑ์ด้วยตัวเอง - ออกแบบให้เปิดได้โดยไม่ต้องใช้มีดหรือกรรไกร	- ออกแบบให้สามารถปิดภาชนะบรรจุได้อีกหลังการเปิดใช้งาน หรือบริโภค - ง่ายต่อการเปิด - มีรูปลักษณะที่สามารถบ่งบอกลักษณะของการใช้งานได้อย่างชัดเจน	- ตราสินค้า - คำเตือน - วันหมดอายุ - วิธีการจัดเก็บ - ภาพประกอบและข้อความแนะนำการใช้งาน
	- ป้องกันการทำลายผลิตภัณฑ์จากแสงยูวี - ป้องกันความชื้นในอากาศ - ป้องกันไม่ให้มีการฉีกขาด เป็นต้น	- สามารถควบคุมสภาวะภายในบรรจุภัณฑ์ได้ - เป็นภาชนะที่สามารถรับประทานได้ - ทนทานต่อความเปียกชื้น	- ปกป้องเวลา และอุณหภูมิ - มีภาพสัญลักษณ์บ่งบอกหรือแนะนำความหมายต่าง ๆ
	- ป้องกันแรงกระแทกระหว่างการขนส่ง - แข็งแรงและทนทานต่อการเรียงทับซ้อน - ทนทานต่อแรงดันและเหวี่ยงระหว่างการขนย้าย	- มีความยืดหยุ่น - มีความแข็งแรง - ทนทานต่อความร้อน - มีขนาดที่เหมาะสมกับภาชนะขนส่ง	- ปกป้องทิศทางของจัดวาง - มีภาพสัญลักษณ์แนะนำวิธีการขนย้าย - มีบาร์โค้ด

ประยุกต์จาก Laura Bix และคณะ

5.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

ขั้นตอนในการปฏิบัติการวิจัยออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป ของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในครั้งนี้ ประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก ๆ ดังแสดงในรูปที่ 5.1

รูปที่ 5.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

5.2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการออกแบบ

ข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ประกอบไปด้วย ข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิต ผลิตภัณฑ์ และวิธีการบรรจุของกลุ่ม บรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มใช้ในปัจจุบัน กลุ่มผู้บริโภค และบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในตลาดเดียวกันกับกลุ่มผู้ผลิต ซึ่งข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้รวบรวมจากการศึกษาข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตในตอนต้นที่ 1 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปข้อมูลดังกล่าวเพื่อการออกแบบดังแสดงในตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากตอนที่ 1

การศึกษาข้อมูล ตอนที่ 1	สรุปข้อมูล	แหล่งที่มาของข้อมูล
ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเขาบายศรี	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต
ผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูป	ทุเรียนทอดกรอบ	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต
กรรมวิธีการผลิตทุเรียนแปรรูป	แรงงานคน	การสัมภาษณ์และสังเกตกลุ่มผู้ผลิต
วิธีการบรรจุ และปิดผนึก	แรงงานคน และเครื่องซีลด้วยความร้อน	การสัมภาษณ์และสังเกตกลุ่มผู้ผลิต
วัตถุประสงค์การใช้งานบรรจุภัณฑ์	บรรจุทุเรียนทอดกรอบหน่วยย่อย	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต
กลุ่มผู้บริโภค	เด็กในวัยเรียนที่มีกำลังซื้อน้อย	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต
ตลาดเป้าหมาย	ตลาดภายในประเทศ	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต
ขนาดในการบรรจุต่อหน่วย	ระบุปริมาณตามราคาต้นทุน ที่จำหน่ายในราคา 5 บาท เพราะผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นที่จำหน่ายในปัจจุบัน	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต
ผลิตภัณฑ์ของผู้อื่นที่มีจำหน่ายในตลาดเดียวกันกับผู้ผลิต	แม่เ็นดู 	จากการสังเกตบรรจุภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน
บรรจุภัณฑ์ของกลุ่มที่ใช้ในปัจจุบัน	Duny หรือ ดูนี 	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตและสังเกตบรรจุภัณฑ์ตัวอย่าง

ส่วนข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ วัสดุบรรจุภัณฑ์ และระบบการผลิตโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ในระบบอุตสาหกรรม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลโดยการสังเกตโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบของผู้ผลิตรายอื่นที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน และผู้วิจัย พบว่า วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุทุเรียนทอดกรอบส่วนใหญ่เป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัว เช่น ถุงพลาสติก และซองอลูมิเนียม และวัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดคงรูป เช่น กล่องกระดาษ และกล่องพลาสติก เป็นต้น

เนื่องจากผู้วิจัยไม่มีเครื่องมือ และห้องปฏิบัติการในการวิเคราะห์วัสดุบรรจุภัณฑ์ และทดสอบระยะเวลาในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ทอดกรอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงรวบรวมบรรจุภัณฑ์ตัวอย่างที่มีจำหน่ายอยู่ในตลาดปัจจุบัน เพื่อนำส่งให้ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์บรรจุภัณฑ์ ดำเนินการวิเคราะห์วัสดุที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์อาหารในการเลือกใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการใช้งาน

ผลการวิเคราะห์วัสดุบรรจุภัณฑ์ตัวอย่าง และจากการปรึกษาคุณยุวดี เสาวภาพโสภณ ผู้อำนวยการสายพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์อาหารของบริษัท Alcan Packaging Strongpack Public Company Limited ผู้วิจัยสรุปข้อมูลด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิในงานวิจัยในครั้งนี้ ดังแสดงในตารางที่ 5.3 จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัวสำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์อาหาร ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบ ต้องเป็นวัสดุที่มี Moisture Barrier เพื่อเก็บรักษาความกรอบของทุเรียนทอด และวัสดุที่สามารถรักษากลิ่นของผลิตภัณฑ์ได้ดี ต้องใช้วัสดุที่มี VM PET หรือ VM CPP หรือ Aluminium ในโครงสร้างวัสดุบรรจุภัณฑ์ เพราะ Aluminium เป็นวัสดุที่ให้ Barrier ได้ดีที่สุด

ตารางที่ 5.3 สรุปข้อมูลเพื่อการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์จากตอนที่ 2

การศึกษาข้อมูล ตอนที่ 2	สรุปข้อมูล	แหล่งที่มาของข้อมูล
วัสดุบรรจุภัณฑ์	วัสดุบรรจุภัณฑ์ที่สามารถบรรจุทุเรียนทอดได้ ประกอบไปด้วย วัสดุโครงสร้างชนิดอ่อนตัว หลายชั้น ยกตัวอย่าง เช่น OPP 20/Ink/Adhesive/(VM)CPP 25u หรือ OPP 20/Ink/PE 18/Alu7/PE 25/L-LDPE 40u ในการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสมกับการใช้งาน จะต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการจัดเก็บและจัดจำหน่าย และต้นทุนในการผลิตที่กลุ่มผู้ผลิตสามารถแข่งขันในตลาดเป้าหมายและสร้าง	ผลการวิเคราะห์วัสดุบรรจุภัณฑ์ตัวอย่าง และคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านวัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัวสำหรับบรรจุอาหาร

	ทำไรให้กับกลุ่มได้	
ระยะเวลาในการจัดเก็บและจัดจำหน่าย	ไม่เกิน 6 เดือน	จากการสัมภาษณ์ความต้องการในใช้งานบรรจุภัณฑ์
ความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย	ต้องการลองชิมผลิตภัณฑ์ใหม่ที่หาซื้อได้ง่ายตามร้านสะดวกซื้อ และต้องมีราคาไม่เกิน 10 บาท	จากการสังเกตพฤติกรรม การเลือกซื้อของกลุ่มผู้บริโภคแบบไม่เจาะจง
การขนส่งและการจัดจำหน่าย	การขนส่งทางบกเป็นหลัก เนื่องจากตลาดเป้าหมายอยู่ภายในประเทศ การจัดจำหน่ายของกลุ่มผู้ผลิตเป็นลักษณะการฝากขาย และการขายส่งแก่กลุ่มผู้ค้ารายย่อยของเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล	จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต

5.2.2 กำหนดแนวความคิดในการออกแบบ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวความคิดในการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้ ตามงานวิจัย Laura Bix และคณะ ซึ่งมุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยสามด้านที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 5.4 ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวในการวิเคราะห์และประเมินผลงานการออกแบบระหว่างปฏิบัติการออกแบบ

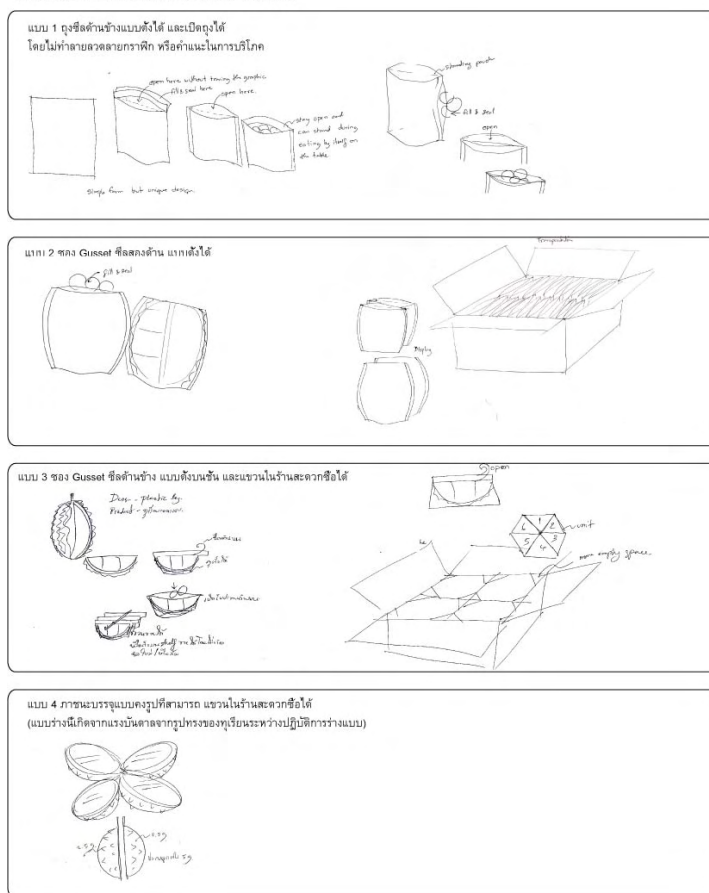
ตารางที่ 5.4 แนวความคิดในการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ		ประโยชน์ใช้สอยของบรรจุภัณฑ์		
		การปกป้องคุ้มครอง	การใช้งาน	การสื่อสาร
	มนุษย์	-ออกแบบให้เปิดรับประทานได้ง่าย	-ง่ายต่อการบรรจุและปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิต -ง่ายต่อการเปิดบรรจุภัณฑ์ได้โดยไม่ใช้มีดหรือกรรไกร	-ตราสินค้า -วิธีการเปิดรับประทาน -ส่วนประกอบที่สำคัญ -บ่งบอกผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายใน -วันหมดอายุ
	สภาวะแวดล้อม	-ปกป้องความชื้น(Moisture barrier)	-รักษาความกรอบ -รักษากลิ่น	-มีสัญลักษณ์คำแนะนำวิธีการจัดเก็บที่เหมาะสม
	กายภาพ	-บรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิจะต้องป้องกันการแตกหักของผลิตภัณฑ์ได้ดี -บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิต้องแข็งแรงทนทานต่อแรงทับซ้อน	-สามารถบรรจุและปิดผนึกได้ด้วยแรงงานคนด้วยเครื่องซีลภายในกลุ่มผู้ผลิต	- สัญลักษณ์บ่งบอกวิธีการจัดเก็บและขนย้าย -มีบาร์โค้ด

5.2.4 ปฏิบัติการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

ในขั้นตอนการปฏิบัติการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยได้ร่างภาพระดมความคิดในการออกแบบตามข้อมูลเพื่อการออกแบบและแนวความคิดในการออกแบบที่ผู้วิจัยได้กำหนดข้างต้น ดังรูปที่ 5.2 ผลจากการวิเคราะห์เบื้องต้นผู้วิจัย สรุปได้ว่า แบบที่ 1 และ 2 มีความเป็นไปได้ในการผลิตและนำไปใช้งานสูง ส่วนแบบที่ 3 รูปที่สวยงามแต่มีความเป็นไปได้ทางการผลิตในระบบอุตสาหกรรมน้อย เพราะต้องใช้ไดคัทและมีลักษณะการซีลขอบถุงในรูปทรงที่ซับซ้อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่นำไปพิจารณาในขั้นตอนต่อไป ส่วนแบบที่ 4 ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะนำเสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างจากบรรจุภัณฑ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์และตราสินค้าของกลุ่มผู้ผลิต เพราะรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์แบบที่ 4 สามารถสื่อความหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัย ดำเนินการพัฒนาแบบที่ 1, 2 และ 4 และเขียนแบบเพื่อนำไปตรวจสอบความซ้ำซ้อนกับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตบรรจุภัณฑ์ และประเมินราคาต้นทุนในการผลิตเพื่อนำไปให้กลุ่มผู้ผลิตเลือกต่อไป

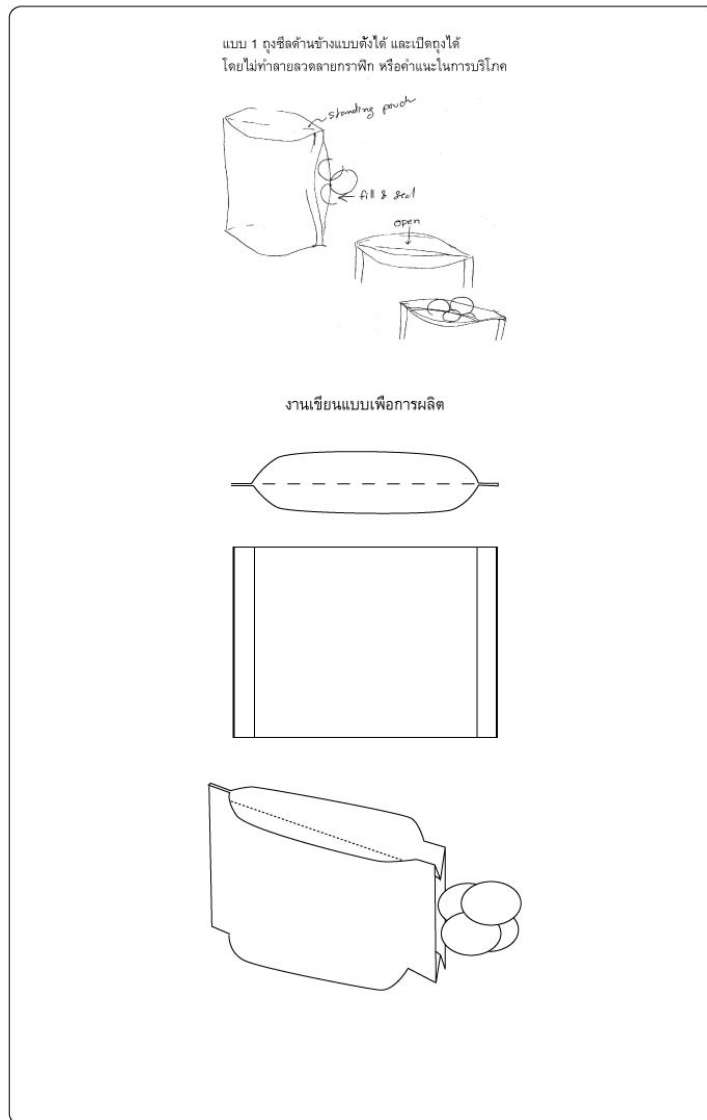
ร่างแบบเพื่อระดมความคิด

รูปที่ 5.2 แบบร่างระดมความคิด
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรรณ ปีเตอร์, 2547

ผลงานการเขียนแบบและหุ่นจำลองต้นแบบ ในรูปที่ 5.3 5.4 และ 5.5 เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานวิจัยที่ผู้วิจัยนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการออกแบบ โดยการนำไปตรวจสอบความใหม่กับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปรีक्षाผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเป็นไปได้ในการผลิตและประเมินราคาต้นทุนในการผลิตเบื้องต้น และนำไปใช้กลุ่มผู้ผลิตพิจารณาเลือกโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่คาดว่าจะเหมาะสมกับการใช้งานของกลุ่ม

เขียนแบบเพื่อการผลิต และจัดทำหุ่นจำลอง

รูปที่ 5.3 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 1
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปีเตอร์, 2547

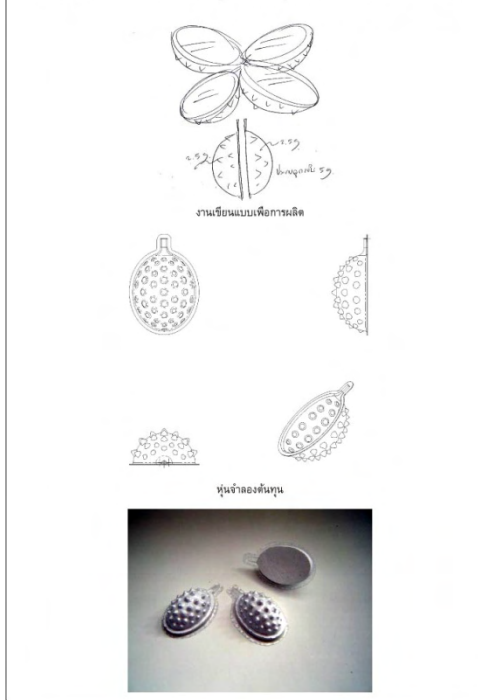
เขียนแบบเพื่อการผลิต และจัดทำหุ่นจำลอง

รูปที่ 5.4 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 2
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

เขียนแบบเพื่อการผลิต และจัดทำหุ่นจำลอง

แบบ 4 ภาชนะบรรจุแบบคงรูปที่สามารถ แขนงโนร้านสะดวกซื้อได้
(แบบร่างนี้เกิดจากแรงบันดาลใจจากรูปทรงของทุเรียนระหว่างปฏิบัติการร่างแบบ)

ดังรูปที่ 5.5 งานเขียนแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบที่ 3
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

5.2.6 ผลการวิเคราะห์ผลงานการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความใหม่กับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ปรีक्षा ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเป็นไปได้ในการผลิตและประเมินราคาต้นทุนในการผลิต และนำไปใช้กลุ่มผู้ผลิตพิจารณาเลือกโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่คาดว่าจะเหมาะสมกับการใช้งานของกลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังต่อไปนี้

จากการดำเนินการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์กับฐานข้อมูลของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผู้วิจัย พบว่า มีฐานข้อมูลบางส่วนที่ผู้วิจัยไม่สามารถตรวจสอบได้เพราะเป็นเอกสารที่กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการยื่นขอรับเอกสารสิทธิบัตรในช่วงระยะเวลา 2 ปีหลัง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบความใหม่ของผลิตภัณฑ์ คุณอุษณี ศิริเรือง ซึ่งเป็นหัวหน้าผู้ตรวจสอบเอกสารสิทธิบัตรด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา จากการตรวจสอบความใหม่เบื้องต้น ผู้วิจัย สรุปได้ว่า แบบที่ 2 และ 4 มีความใหม่และสามารถยื่นขอรับเอกสารสิทธิบัตรได้

เนื่องจาก ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ อาจจะทำให้ผลงานการออกแบบเสี่ยงต่อการขาดความใหม่ เพราะจะถูกนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณะชนก่อนที่จะได้รับเอกสารสิทธิบัตร ดังนั้น คุณอุษณี ศิริเรือง จึงให้คำแนะนำผู้วิจัยยื่นขอรับเอกสารสิทธิบัตรการออกแบบก่อนที่จะนำไปเปิดเผยต่อสาธารณะชนเพื่อการประเมินราคาในการผลิตหรือสอบถามความคิดเห็นของผู้ผลิตบรรจุภัณฑ์ หรือกลุ่มผู้บริโภค

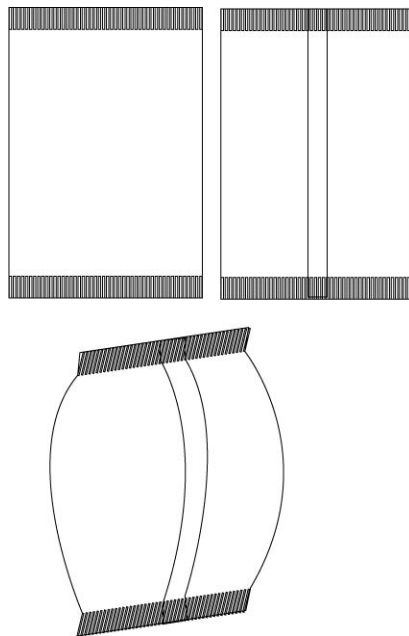
ผู้วิจัยจึงตัดสินใจดำเนินการยื่นเอกสารขอรับเอกสารสิทธิบัตร สำหรับแบบที่ 4 ดังแสดงในภาคผนวก ค เป็นแบบแรกก่อน ส่วนแบบที่ 2 ยังไม่ได้สรุปรูปลักษณะที่แน่ชัด เพราะเป็นวัสดุที่สามารถปรับเปลี่ยนรูปลักษณะภายนอกไปตามรูปลักษณะของกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และต้นทุนในการผลิต นอกจากนั้น บรรจุภัณฑ์แบบที่ 2 ยังสามารถยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ ถ้ามีรูปลักษณะกราฟิกครบถ้วนแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดสินใจดำเนินการยื่นเอกสารขอรับการคุ้มครองแบบที่ 2 ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้มีการกำหนดกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ที่ชัดเจนก่อน

หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำเอาผลงานการออกแบบไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตบรรจุภัณฑ์เพื่อประเมินความเป็นไปได้ในการผลิตในระบบอุตสาหกรรม และประเมินราคาต้นทุน ผู้วิจัยพบว่า ผลงานการออกแบบแบบที่ 2 และ 4 มีต้นทุนในการผลิตที่สูงมาก นอกจากนั้น ผลงานการออกแบบแบบที่ 2 ที่เป็นถุงตั้งได้ที่มีรูปทรงอิสระและมีซิปล็อค ไม่สามารถผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรม เนื่องจากโรงงานผลิตบรรจุภัณฑ์ภายในประเทศในช่วงเวลานั้น ยังไม่มีเครื่องจักรและเทคโนโลยีในการผลิตถุงตั้งได้ในลักษณะนี้ เพราะใน

ขณะนั้นโรงงานที่ผลิตบรรจุภัณฑ์อาหารชนิดอ่อนตัวสามารถผลิตได้เพียงถุงตั้งได้ในรูปทรงสี่เหลี่ยมเท่านั้น จึงจะสามารถมีชิปล็อคได้ และถ้าต้องการผลิตถุงตั้งได้ปราศจากชิปล็อคแต่มีรูปทรงอิสระก็สามารถทำได้แต่ละเพิ่มต้นทุนขึ้นอีก 30,000 บาทเพื่อผลิตพิมพ์เพื่อซิลด้านข้างตามรูปทรงที่ต้องการ

เมื่อผู้วิจัยนำเอาผลงานการออกแบบ และการวิเคราะห์จากการตรวจสอบความใหม่ ความเป็นไปได้ทางการผลิต และราคาต้นทุนในการผลิตเบื้องต้น ให้กลุ่มผู้ผลิตพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการนำเอาผลงานการออกแบบไปผลิตใช้งานอนาคต ผู้วิจัยพบว่า ต้นทุนการผลิตบรรจุภัณฑ์ เป็นสิ่งที่กลุ่มผู้ผลิตให้ความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตตัดสินใจเลือกใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัวแบบซองซิล กลาง ดังรูปที่ 5.6 เพราะมีราคาต้นทุนในการที่ต่ำ สามารถผลิตในระบบอุตสาหกรรม และสามารถปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปดีเช่นเดียวกับรูปลักษณะที่สวยงามที่ผู้วิจัยได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น

จากการดำเนินงานวิจัยในตอนนี ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ว่าผลงานการออกแบบจากความคิดสร้างสรรค์ ถึงแม้ว่าจะเป็นความคิดที่ใหม่และสามารถขอรับการคุ้มครองทางสิทธิบัตร แต่อาจจะไม่ได้ถูกนำไปใช้งานจริงเพราะข้อจำกัดทางด้านการผลิตและต้นทุนการผลิต ดังเช่นผลการวิจัยในตอนนี

รูปที่ 5.6 รูปลักษณะของโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ที่กลุ่มผู้ผลิตเลือกใช้งานจริง
ที่มา วาดภาพประกอบคำอธิบายโดยศิริพรณ์ ปีเตอร์, 2547

ในบทต่อไป ผู้วิจัยจะอธิบายถึงขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ซึ่งเป็นต้นสุดท้ายของการปฏิบัติงานวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 6

การวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

ในบทที่ 6 เป็นขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยขั้นสุดท้ายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ซึ่งเนื้อหาในบทนี้ประกอบไปด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และผลการวิเคราะห์การออกแบบ

6.1 กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

กราฟิก (graphic) หมายถึง ลวดลาย การแสดงภาพสัญลักษณ์ ตัวอักษร ไดอะแกรม หรือการวาดภาพ เพื่อถ่ายทอดความคิด หรือนำเสนอข้อมูลให้ผู้อื่นสามารถรับรู้และเข้าใจได้ (Cowie, 1994).

การออกแบบกราฟิกมีความแตกต่างจากสร้างสรรค์งานศิลปะ เพราะการออกแบบกราฟิกเป็นการสร้างสรรค์ภาพสัญลักษณ์ หรือเลือกใช้ตัวอักษรเพื่อใช้ในการสื่อความหมาย หรือนำเสนอข้อมูลให้คนส่วนใหญ่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ตรงกัน ยกตัวอย่าง ภาพสัญลักษณ์บนป้ายจราจร เป็นกราฟิกที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อช่วยให้คนในสังคมสามารถรู้และเข้าใจในกฎระเบียบสังคม และสามารถอยู่ร่วมกันภายในสังคมอย่างปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ส่วนกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิต เพราะกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ทำหน้าที่ให้คำแนะนำในการรับประทานยาในปริมาณที่ถูกต้องและเหมาะสมกับอายุของผู้บริโภค ดังนั้น การกำหนดข้อมูลฉลากจำเป็นที่จะต้องถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วนตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนด

ในการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่บรรจุในภาชนะที่ปิดสนิทจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงข้อกำหนดหลัก ๆ ดังนี้ คือ ข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และระบบการพิมพ์

จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ผู้วิจัย สรุปได้ว่า การเลือกใช้ตัวอักษรเพื่อนำเสนอข้อมูลบนบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องมีความเหมาะสมที่สามารถอ่านได้ชัดเจนตามพื้นที่บนฉลากบรรจุภัณฑ์ ส่วนการเลือกใช้ภาพประกอบบนบรรจุภัณฑ์จะต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิด (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2546)

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการพิมพ์บนวัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัว คุณณัฐพงศ์ สัตย์พิทักษ์ ผู้จัดการฝ่ายการพัฒนาภาพพิมพ์ บริษัท Alcan Packaging Strongpack Public Company Limited เกี่ยวกับการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัว ผู้วิจัย สรุปข้อมูลได้ว่า ระบบการพิมพ์กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัว คือ ระบบการพิมพ์กราเวียร์ (Rotogravure process) และการจัดเตรียมอาร์เวิร์คเพื่อการพิมพ์ที่ดีควรปฏิบัติคำแนะนำดังต่อไปนี้

การเลือกใช้ตัวอักษร

ตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ควรเป็นสีเดียวเท่านั้น เช่น สีดำ
รูปแบบของตัวอักษรควรเป็นแบบเรียบไม่มีหัว หรือที่เรียกว่า Sans serif
ความหนาของตัวอักษรควรไม่ต่ำกว่า 0.25 มิลลิเมตร และความสูงรวมของตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษไม่ต่ำกว่า 1 มิลลิเมตร และ ภาษาจีนและภาษาญี่ปุ่นไม่ต่ำกว่า 1.5 มิลลิเมตร

การเลือกใช้ภาพ

ภาพที่ใช้ในการพิมพ์สามารถเป็นได้ทั้งภาพเวกเตอร์ (Vector) หรือ บิตแมป (Bitmap)
ซึ่งภาพเวกเตอร์เป็นภาพกราฟิกที่วาดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่มีชื่อว่า Illustrator program ส่วน
ภาพถ่ายด้วยกล้องถ่ายภาพจะเป็นภาพบิตแมปซึ่งจะต้องมีความละเอียดของภาพไม่ต่ำกว่า 304.8 pixels
per inch (120 pixels per centimeter)

การเลือกใช้สีเพื่อการพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัว

การกำหนดสีเพื่อการพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัวต้องเป็นภาพในโหมด CMYK และจำนวนของสีที่พิมพ์
ขึ้นพื้นฐานเพื่อให้ได้ภาพประกอบในลักษณะภาพถ่ายจะต้องใช้อย่างน้อย 5 สี เพราะ สีขาวเป็นสีที่ต้องพิมพ์
รองพื้นก่อนพิมพ์สีอื่น ๆ เนื่องจากจำนวนของสีที่กำหนดในงานออกแบบส่งผลทำให้ราคาต้นทุนในการ
จัดทำแม่พิมพ์สูงขึ้น ดังนั้น การควบคุมการใช้จำนวนสี ในการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์จึงมี
ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการควบคุมราคาต้นทุนในการผลิต

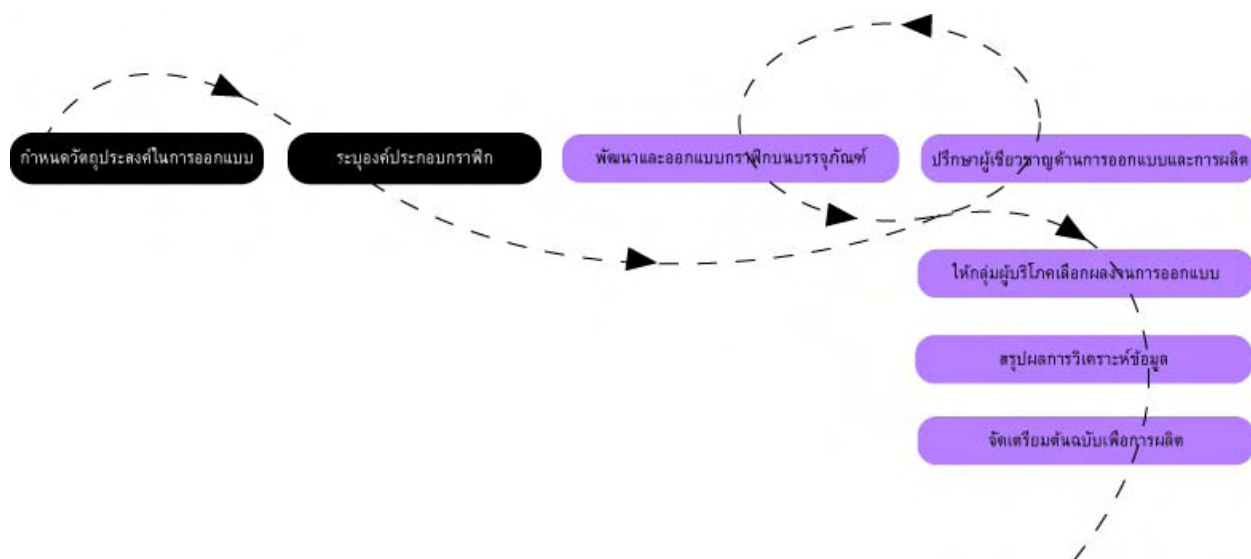
การจัดเตรียมต้นฉบับการพิมพ์ควรแบ่งเลเยอร์ของสีพื้นหลัง ภาพ และตัวอักษรออกจากกันเพื่อให้ถ่ายทอด
ระบบการพิมพ์

การกำหนดสีของบาร์โค้ดที่ดีควรเป็นสีดำบนพื้นขาวเพื่อให้การอ่านค่าบาร์โค้ดไม่คลาดเคลื่อน และขนาดของบาร์โค้ดควรมีขนาด 27 x 38 หรือ มิลลิเมตร 22 x 30 มิลลิเมตร หรือ 12 x 30 มิลลิเมตร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นที่ของฉลาก

ข้อมูลข้างต้นเป็นข้อมูลเพื่อการออกแบบที่ผู้วิจัยต้องศึกษาก่อนการปฏิบัติการออกแบบกราฟิก เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถปฏิบัติการออกแบบกราฟิกและจัดเตรียมต้นฉบับการพิมพ์ที่สอดคล้องกับระบบการผลิต ซึ่งขั้นตอนต่อจากนี้เป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

6.2 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์

ในการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเริ่มหลังจากที่วัสดุโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์ถูกกำหนด เนื่องจาก องค์ประกอบของกราฟิก จำเป็นที่จะต้องจัดวางภายในพื้นที่ของวัสดุการพิมพ์ได้อย่างสอดคล้องกับระบบการพิมพ์ที่คาดว่าจะนำไปผลิต ดังนั้น ขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์สำหรับทุเรียนทอดกรอบในครั้งนี้ ประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก ๆ ดังแสดงในรูปที่ 6.1

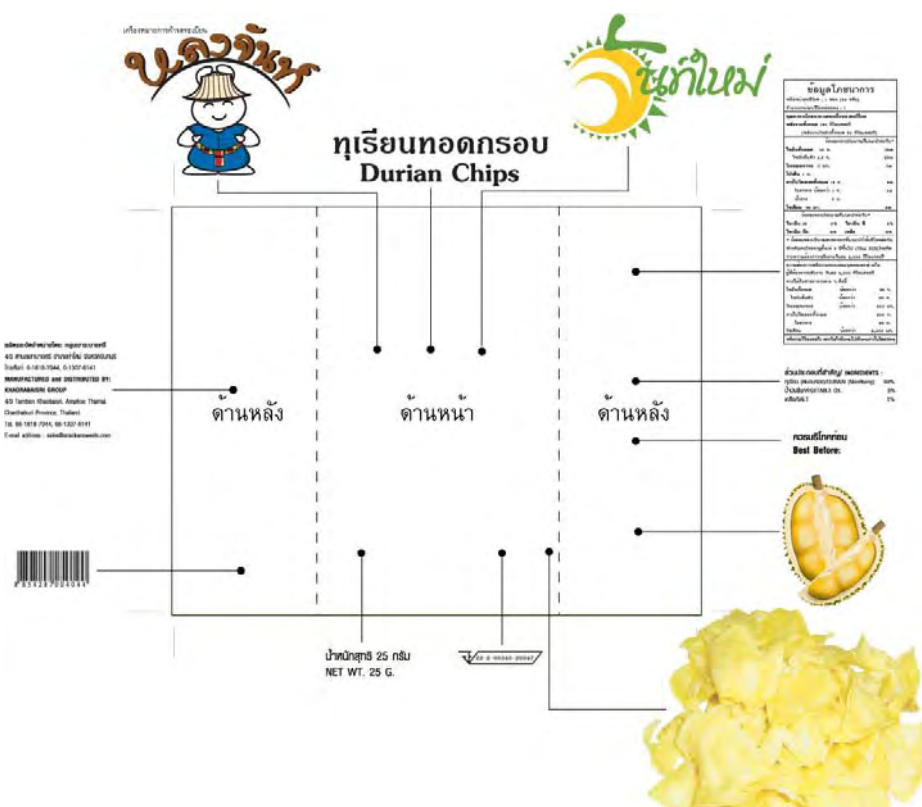

รูปที่ 6.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปีเตอร์, 2547

จากการศึกษาเอกสารของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และจากการสังเกตบรรจุภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบที่จำหน่ายในปัจจุบันในตอนต้นที่ 1 ผู้วิจัย สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์อาหารประกอบไปด้วย ข้อมูลแสดงรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ภาพประกอบ เครื่องหมายการค้า และบาร์โค้ด ดังแสดงในตารางที่ 6.1 ซึ่งมีการจัดวางองค์ประกอบของกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ดังแสดงในรูปที่ 6.2

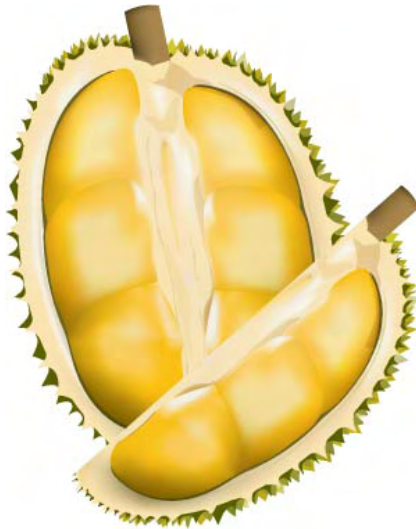
ตารางที่ 6.1 การจัดวางองค์ประกอบของกราฟิก

แหล่งที่มาข้อมูล	ด้านหน้า	ด้านหลัง
กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา	ชื่อผลิตภัณฑ์ ปริมาณสุทธิ เลขสารบบ	ข้อมูลโภชนาการ ส่วนประกอบที่สำคัญ ที่อยู่ของผู้ผลิต วันหมดอายุ
บรรจุภัณฑ์ที่จำหน่ายในปัจจุบัน	เครื่องหมายการค้า ภาพประกอบ	บาร์โค้ด

รูปที่ 6.2 แสดงการจัดวางองค์ประกอบกราฟิกบนโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
ที่มา วาดภาพโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบภาพประกอบ ซึ่งภาพประกอบบนบรรจุภัณฑ์ในครั้งนี้ประกอบไปด้วย ภาพวาดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังรูปที่ 6.3 และภาพถ่ายของผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบ ดังรูปที่ 6.4 เพื่อใช้ในการประกอบการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ ดังแสดงรูปที่ 6.5

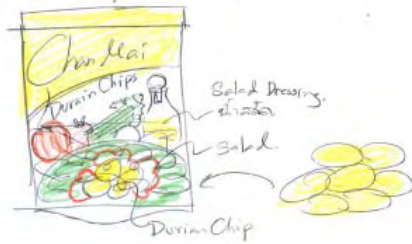

รูปที่ 6.3 ภาพวาดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

รูปที่ 6.4 ภาพถ่ายของผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบ
ที่มา ถ่ายภาพโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

Durian Chips; มูราชิมาชิไก้ Salad

รูปที่ 6.5 ผลงานการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผลงานการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เป็นสองกลุ่มหลัก ๆ ตามแบบของเครื่องหมายการค้า จากตอนที่ 1 เพื่อสร้างเครื่องมือวิจัยแบบแผนภาพนำเสนอผลงานการออกแบบ ดังแสดงในรูปที่ 6.6 เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลด้านความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อผลงานการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ทุเรียนทอดกรอบในครั้งนี้ ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคนี้เป็นกลุ่มเด็กและวัยรุ่น ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจงภายในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้ให้ความอนุเคราะห์เลือกผลงานการออกแบบกราฟิกตนมีความพึงพอใจมากที่สุด

รูปที่ 6.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประเภทแผนภาพนำเสนอผลงานการออกแบบ
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรรณ ปีเตอร์, 2547

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภค ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผลงานการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ รหัส A2-3 เป็นแบบที่กลุ่มผู้บริโภคในกลุ่มวัยเด็ก และวัยรุ่นเลือกมากที่สุด จากจำนวนทั้งสิ้น 300 คน ดังรูปที่ 6.7 แสดงแผนภูมิแท่ง นำเสนอข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อผลงานการออกแบบ

รูปที่ 6.7 แสดงแผนภูมิแท่งนำเสนอข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริโภคที่มีต่อผลงานการออกแบบ
ที่มา วาดภาพโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

หลังจากสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจ่ายค่าธรรมเนียม แก่กรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า “หลงจันทน์” โดยมีหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าบริการ ในภาคผนวก จ

การจัดทำต้นฉบับเพื่อการผลิตในระบบพิมพ์เป็นขั้นตอนหลังจากการผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงผลงานการออกแบบ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตบรรจุภัณฑ์ชนิดอ่อนตัว ดังแสดงในรูปที่ 6.8

รูปที่ 6.8 ต้นฉบับเพื่อการผลิตบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ
ที่มา ออกแบบโดยศิริพรณ์ ปิเตอร์, 2547

ส่วนการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิเป็นขั้นตอนการออกแบบเพื่อการรวมหน่วยบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ เป็นขั้นตอนการดำเนินการขั้นตอนสุดท้ายของการวิจัยการออกแบบ เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ถูกกำหนดขนาด และวัสดุของบรรจุภัณฑ์ ตามปริมาตรสุทธิในการบรรจุบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ จำนวนของบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิ ตลาดเป้าหมาย และการขนส่ง

จากงานวิจัยของ Gordon Wills (2007) ได้กล่าวว่า การออกแบบบรรจุภัณฑ์สามารถสร้างกำไรให้กับผู้ผลิตได้ โดยการปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์ให้คงคุณลักษณะและคุณสมบัติตามที่ผู้ผลิตต้องนำเสนอขายแก่ผู้บริโภคด้วยมีราคาต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ที่ต่ำ ในปัจจุบัน แผ่นฟิล์มหัดสามารถใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ

แทนการใช้กล้องลูกฟูก เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิ เนื่องจากแผ่นฟิล์มหุ้มมีความใสและบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิที่บรรจุอยู่ภายในสามารถบ่งบอกตราสินค้าและผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน และจากนั้น Gordon Wills ยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิชนิดฟิล์มช่วยลดความเสียหายระหว่างการขนย้ายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้ขนย้ายสามารถมองเห็นบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิที่บรรจุอยู่ภายในได้ดีกว่ากล้องลูกฟูก ดังนั้นจึงทำให้ผู้ขนย้ายเคลื่อนย้ายบรรจุภัณฑ์ด้วยความระวังมากขึ้น

ดังนั้น การวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิในงานวิจัยในครั้งนี้ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดขนาดของบรรจุภัณฑ์ และออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ นอกจากนั้น บรรจุภัณฑ์ทุติยภูมิชนิดแผ่นฟิล์มหุ้มยังสามารถปิดผนึกตามรูปทรงของบรรจุภัณฑ์ปฐมภูมิด้วยแรงงานคน และเครื่องเป่าความร้อน เช่น ไดร์เป่าผม เป็นต้น

ในบทต่อไปผู้วิจัยจะสรุปผลงานการวิจัย และเสนอแนะการวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในอนาคตแก่ผู้วิจัยด้านการออกแบบ และนักศึกษาด้านการออกแบบ

บทที่ 7

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ทุเรียนแปรรูปของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูปดีจำเป็นที่จะต้องพิจารณาสິงดังต่อไปนี้คือ

7.1.1 วัตถุประสงค์ในการใช้งานบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิต

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งภาชนะบรรจุที่คาดว่าจะนำไปใช้ห่อหุ้มผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทอย่างเฉพาะจงเจาะ ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตควรเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้งานบรรจุภัณฑ์ และหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยของบรรจุภัณฑ์อย่างชัดเจน เพื่อช่วยกำหนดขอบเขตแนวความคิดสำหรับผู้วิจัยและนักออกแบบได้ นอกจากนั้นกลุ่มผู้ผลิตควรเป็นกำหนดกลุ่มผู้บริโภคในตลาดเป้าหมาย ผู้ผลิตคู่แข่งภายในตลาดเดียวกัน และเงื่อนไขทางการตลาด เพื่อเป็นการใช้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเพื่อการออกแบบที่ชัดเจน และสามารถช่วยให้นักออกแบบสามารถเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้ประกอบในการปฏิบัติการออกแบบได้

7.1.2 ผลิตภัณฑ์

การออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาด แต่บรรจุภัณฑ์ไม่ได้มีหน้าที่พัฒนาคุณภาพของสินค้า(ปุณ และสมพร คงเจริญเกียรติ 2542) ดังนั้น กลุ่มผู้ผลิตจะต้องทำหน้าที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารแปรรูปต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ก่อนนำผลิตภัณฑ์ไปจัดจำหน่ายในตลาดเป้าหมายเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ส่วนบรรจุภัณฑ์จะมีส่วนสำคัญในการห่อหุ้มและปกป้องคุ้มครองผลิตภัณฑ์ให้ผลิตภัณฑ์ปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกและช่วยเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ให้คงมีคุณลักษณะตามที่ผู้ผลิตต้องการนำเสนอขายแก่ผู้บริโภค และนำเสนอข้อมูลบนฉลากบรรจุภัณฑ์ตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาอย่างถูกต้องและครบถ้วนเพื่อช่วยให้ผลิตภัณฑ์สามารถจำหน่ายในตลาดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และช่วยสร้างความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารแปรรูปในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มผู้บริโภค

ดังนั้น ผู้วิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์จำเป็นที่จะต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะนำมาบรรจุ จึงจะสามารถเลือกใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างเหมาะสม และมีความรู้ที่เกี่ยวข้องข้อกำหนดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข้อมูลบนฉลากบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ด้วย จึงจะสามารถออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถทำหน้าที่ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นได้เป็นอย่างดี

7.1.3 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจาก การออกแบบบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญา ประกอบไปด้วย เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์ของภาพประกอบบรรจุภัณฑ์ สิทธิบัตรด้านการออกแบบ ส่วนผลิตภัณฑ์ของชุมชนก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาเช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่เรียกว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น ผลงานการออกแบบจึงควรได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทางทรัพย์สินทางปัญญาก่อนที่จะนำผลงานนั้นไปผลิตและนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกฟ้องร้องจากบริษัทคู่แข่ง เพราะอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยไม่ได้เจตนา เนื่องจากขาดการตรวจสอบความซ้ำซ้อนก่อนการนำผลงานการออกแบบไปใช้ หรือ ไม่ได้นำเอาผลงานไปยื่นจดทะเบียนก่อนนำไปใช้ ในบางกรณีผลงานการออกแบบอาจจะถูกผู้อื่นนำไปใช้โดยไม่ขออนุญาต เพื่อป้องกันการถูกลอกเลียนแบบ เครื่องหมายการค้า หรือ บรรจุภัณฑ์ กลุ่มผู้ผลิตควรนำเอาผลงานการออกแบบที่คาดว่าจะนำไปผลิตไปยื่นขอรับการคุ้มครองการนำไปใช้งาน นอกจากนั้น ผู้วิจัยการออกแบบควรมีความรู้และความเข้าใจในการออกแบบที่สามารถนำไปขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาด้วย เพื่อช่วยให้ประหยัดเวลาในการออกแบบ และหลีกเลี่ยงขั้นตอนการถูกแก้ไขผลงานการออกแบบเพื่อให้สามารถขอรับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างการดำเนินการยื่นขอรับการคุ้มครองสิทธิ์

7.1.4 สามารถผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรม

การออกแบบบรรจุภัณฑ์ส่วนใหญ่จะต้องสามารถผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรม เพื่อให้ได้บรรจุภัณฑ์ที่ได้คุณภาพตามที่แผนการออกแบบกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการผลิตในระบบอุตสาหกรรมจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดปริมาณการผลิตที่ชัดเจน จึงจะสามารถประเมินราคาต้นทุนในการผลิตต่อหน่วยของบรรจุภัณฑ์ได้

เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตที่ไม่มีตลาด หรือช่องทางการจัดจำหน่ายที่ชัดเจนจึงเป็นหารยากที่จะกำหนดปริมาณในการผลิต ถ้าผลิตจำนวนน้อยเพื่อใช้ในการทดลองตลาดก่อน เมื่อผลิตภัณฑ์มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่

ชัดเจน กลุ่มผู้ผลิตมีแนวโน้มที่จะผลิตบรรจุภัณฑ์ในปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งหน่วยงานของรัฐบาลได้ให้ความช่วยเหลือในส่วนนี้สำหรับบางกลุ่ม เมื่อกลุ่มผู้ผลิตมีตลาดเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถประมาณการผลิตและกำหนดการความถี่ในการใช้บรรจุภัณฑ์ภายในกลุ่มได้ ก็จะช่วยให้นักกลุ่มผู้ผลิตสามารถกำหนดจำนวนหรือปริมาณในการผลิตบรรจุภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการบรรจุภัณฑ์ที่สามารถผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วยต้นทุนที่สามารถแข่งขันในตลาดได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการผลิตที่สูงก็จะช่วยให้ราคาต้นทุนของบรรจุภัณฑ์ต่อหน่วยที่ต่ำลง ถ้าจำนวนการผลิตที่ต่ำก็จะทำให้ราคาต้นทุนในการผลิตต่อหน่วยสูงกว่าราคาของผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายใน เพราะในระบบการผลิตในระบบอุตสาหกรรมมีราคาต้นทุนในการดำเนินการผลิตและค่าวัสดุในการผลิตที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อยู่ ดังนั้นนักวิจัยการออกแบบจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงความเป็นไปในการผลิต และปริมาณที่คาดว่าจะนำไปผลิต ขณะปฏิบัติการวิจัยด้วยเพื่อช่วยให้ผลงานการออกแบบบรรจุภัณฑ์สามารถนำไปผลิตได้ในระบบอุตสาหกรรมด้วยราคาต้นทุนในการผลิตที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดเป้าหมายและสามารถสร้างกำไรให้กับกลุ่มผู้ผลิตได้ด้วย

7.1.5 วิธีการบรรจุ และเครื่องมือในการปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิต

การออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชนในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอดคล้องกับการลักษณะการใช้งาน วิธีการบรรจุและเครื่องมือในการปิดผนึกของกลุ่มผู้ผลิตในชุมชนนั้น ๆ เพราะสิ่งดังกล่าวเปรียบเสมือนข้อจำกัดอย่างหนึ่งของการออกแบบสำหรับผู้วิจัยการออกแบบที่ต้องตระหนักและพิจารณาประกอบการออกแบบและการวิเคราะห์งานออกแบบอยู่เสมอ ซึ่งวิธีการบรรจุของกลุ่มผู้ผลิตในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการบรรจุด้วยแรงงานคน และใช้เครื่องจักรขนาดเล็กในการปิดผนึกบรรจุภัณฑ์ต่อหน่วย ดังนั้นผู้วิจัยการออกแบบจึงควรมีการทดลองใช้งานบรรจุภัณฑ์ต้นแบบที่คาดว่าจะนำไปใช้ โดยการใช้วิธีการบรรจุและเครื่องมือตามที่กลุ่มผู้ผลิตใช้ ก่อนทำการตัดสินใจเลือกใช้บรรจุภัณฑ์นั้นๆ

7.2 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบบรรจุภัณฑ์แบบเฉพาะเจาะจงผลิตภัณฑ์ และกลุ่มผู้ผลิตเพื่อเป็นกรณีศึกษาเพียงกลุ่มเดียว ดังนั้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบควรมีหลายกรณีศึกษา เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่า ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผลิตภัณฑ์ชุมชน ในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ควรใช้วิธีการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ผลิต เพื่อช่วยให้ผู้วิจัย เข้าใจในสภาพปัญหาที่แท้จริงภายในกลุ่มผู้ผลิต และสามารถช่วยส่งเสริมให้กลุ่มผู้ผลิตในชุมชนนั้น ๆ เกิด การเรียนรู้ร่วมกับผู้วิจัยเพื่อคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น และ เตรียมพร้อมที่จะแก้ปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคตได้ เพราะผู้วิจัยไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับเพียงกลุ่ม ใดกลุ่มหนึ่งตลอดไป ดังนั้น การวิจัยการออกแบบจึงควรเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ซึ่ง ข้อเสนอแนะนี้ควรเป็นแนวทางหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกแบบภายในชุมชนสำหรับนักวิจัยการ ออกแบบ และนักศึกษาด้านการออกแบบต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- Bix, Laura et. al. (____). The Packaging Matrix: Linking Package Design Criteria to the Marketing Mix.
- Blyth, Angela. (2001). Packaging You Can Trust. International Journal of Advertising & Marketing to Children. March/April. p.71-76.
- Brown, David. (1993). Plastic packaging of food products: the environmental dimension. Trends in Food Science and Technology: September 1993. Vol. 4. p294-300.
- MCINTYRE, A. (2008) Participatory Action Research., Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, SAGE publications.
- MCTAGGART, R. (1997) Participatory Action Research: International Contexts and Consequences. , Albany, State University of New York Press.
- WHYTE, W. F. (1991) Participatory Action Research, Newbury Park, Calif, SAGE Publication.
- Meyers, H. M., Lubliner, Murray J, and American Marketing Association (1998). The marketer's guide to successful package design. Chicago, McGraw-Hill Professional.
- Orth, U., and Malkewitz, Keven (2008). "Holistic package design and consumer brand impressions." Journal of marketing 72: 64-81.
- Oxford (1994). Oxford advanced learner's dictionary. A. Cowie. England, Claya Ltd 325.
- Paine, F. A., and Paine, Heather Y. (1992). a Handbook of food packaging. London, Blackie Academic & Professional .

Robertson, Gordon L. (2007). Good or bad packaging: Who decides?. Journal of Emerald. p37-40.

Southgate, P. (1994). Total Branding by design. London, Kogan Page.

Wills, Gordon. (2007). Packaging as a source of profit. Journal of Emerald. p306-334.

แสนสุภา, ส. (2544). "หลักการบรรจุภัณฑ์." วารสารการบรรจุภัณฑ์(ตุลาคม-ธันวาคม): 4-6.

แสนสุภา, ส. (2545). "หลักการบรรจุ." วารสารการบรรจุภัณฑ์(มกราคม-มีนาคม): 4-9.

กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2546). "ความรู้เบื้องต้นของทรัพย์สินทางปัญญา." Retrieved มกราคม 2546, 2546.

คงเจริญเกียรติ, ป., และ สมพร คงเจริญเกียรติ (2541). บรรจุภัณฑ์อาหาร. กรุงเทพฯ, แพคแมคส์.

ปีเตอร์, ศ. (2549). การออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ, โอเดียนสโตร์.

ปีเตอร์, ศ. (2549). การออกแบบสิ่งพิมพ์. เอกสารการสอนชุดวิชา เทคโนโลยีก่อนพิมพ์ หน่วยที่ 1-7. ว. สนั่นพานิชกุล. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 1.

ภาคลำเจียก, ม. (2544). บรรจุภัณฑ์, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

ภู่วโรดม, ง. (2538). หลักการบรรจุ. กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2545). ประมวลศัพท์การหีบห่อ. กรุงเทพฯ, อรุณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2546). ฉลาก. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 (2543). สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. กรุงเทพฯ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 1
ภาคผนวก ข	เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 2
ภาคผนวก ค	เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
ภาคผนวก ง	การประกาศโฆษณาคำขอรับเอกสารสิทธิบัตร จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ภาคผนวก จ	สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์
ภาคผนวก ฉ	หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการ

ภาคผนวก ก เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 1 คือ คำขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หน้าที่ 1 ของจำนวน 2 หน้า

กรมทรัพย์สินทางปัญญา		แบบ ก.อ	
 คำขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ☒ เครื่องหมายการค้า ☐ เครื่องหมายบริการ ☐ เครื่องหมายรับรอง ☐ เครื่องหมายร่วม		สำหรับเจ้าหน้าที่	
		วันที่ยื่น 26 มี.ค. 2546	
		ค่าธรรมเนียม 500 บาท	
		ลงชื่อ (นางสาววิมลรัตน์ นกขัติย์)	
		คำขอเลขที่ 579835	
		ทะเบียนเลขที่	
1. ชื่อเจ้าของ นางสาววิมลรัตน์ นกขัติย์ ที่อยู่ 300/84 ถนนพหลโยธิน แขวงสามสีราช เขตจตุจักร ม.บ. 10520 รหัสไปรษณีย์		1.1 สัญชาติ ไทย 1.2 อาชีพ ข้าราชการ 1.3 โทรศัพท์ 01-403-4500 1.4 โทรสาร -	
2. ชื่อตัวแทน ที่อยู่ รหัสไปรษณีย์		2.1 สัญชาติ 2.2 อาชีพ 2.3 โทรศัพท์ 2.4 โทรสาร	
3. สถานที่ติดต่อในประเทศไทย ☒ เจ้าของ ☐ ตัวแทน ☐ อื่น ๆ (ระบุ) 300/84 ถนนพหลโยธิน แขวงสามสีราช เขตจตุจักร ม.บ. 10520			
4. การขอให้ถือว่าวันที่ยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนครั้งแรกเป็นวันยื่นคำขอในราชอาณาจักรตามมาตรา 28 ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นคำขอพร้อมเอกสารหลักฐาน ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นหนังสือขอผ่อนผันส่งเอกสารหลักฐาน ☐ ไม่ขอถือสิทธิ			
5. การขอให้ถือว่าวันที่ยื่นคำขอใช้เครื่องหมายการค้าออกแสดงในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศตามมาตรา 28 ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นคำขอพร้อมเอกสารหลักฐาน ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นหนังสือขอผ่อนผันส่งเอกสารหลักฐาน ☐ ไม่ขอถือสิทธิ			
6. การขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ ☐ ได้ยื่นคำพรรณนารูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุพร้อมคำขอ ☐ ไม่มีคำพรรณนา			
7. การขอจดทะเบียนเครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นกลุ่มของสี เครื่องหมายที่จดทะเบียนประกอบด้วยกลุ่มของสีที่มีลักษณะดังนี้ (ให้บรรยายลักษณะกลุ่มของสีและระบุสีที่ใช้ชัดเจน)			

ลายมือชื่อ..... (นางสาววิมลรัตน์ นกขัติย์)เจ้าของตัวแทน
หน้า.....ของจำนวน.....หน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบเครื่องหมายการค้า แบบที่ 1 คือ
คำขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หน้าที่ 2 ของจำนวน 2 หน้า

-2-

8. รูปเครื่องหมาย (กรณีเครื่องหมายเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุให้ใช้ใบต่อ ก.11)

9. คำอ่านและคำแปล (ถ้ามี)

10. จำนวน 30 รายการสินค้า/บริการ
ขนมขบเคี้ยว

11. ข้าพเจ้ารับรองว่า

- (1) ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายในเครื่องหมายที่นำมาขึ้นขอจดทะเบียนตามคำขอนี้
- (2) ข้อเท็จจริงทั้งปวงที่ระบุไว้ในคำขอจดทะเบียนและเอกสารการจดทะเบียนถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

12.

ลายมือชื่อ.....เจ้าของ/ตัวแทน
(.....นางศุภิพรณ ใจทอง.....)

หน้า.....ของจำนวน.....หน้า

ภาคผนวก ข เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 2

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 2 คือ คำขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หน้าที่ 1 ของจำนวน 2 หน้า

กรมทรัพย์สินทางปัญญา		แบบ ก.01
 คำขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ☒ เครื่องหมายการค้า ☐ เครื่องหมายบริการ ☐ เครื่องหมายรับรอง ☐ เครื่องหมายร่วม		สำหรับเจ้าหน้าที่
		วันที่ยื่น 26 มิ.ย. 2548
		ค่าธรรมเนียม 100 บาท
		ลงชื่อ.....ผู้ส่ง (นางสาวปวีณา ทรัพย์วงศ์)
		คำขอเลขที่ 579836
		ทะเบียนเลขที่
1. ชื่อเจ้าของ นางศิริพร นีเตอร์ ที่อยู่ 300/80 ถ. อโงกกรุง แขวงลำปลาทิว เขตจตุจักร มัง กรุงเทพฯ รหัสไปรษณีย์ 10520		1.1 สัญชาติ ไทย 1.2 อาชีพ รับราชการ 1.3 โทรศัพท์ 01-403-4500 1.4 โทรสาร
2. ชื่อตัวแทน ที่อยู่ รหัสไปรษณีย์		2.1 สัญชาติ 2.2 อาชีพ 2.3 โทรศัพท์ 2.4 โทรสาร
3. สถานที่ติดต่อในประเทศไทย ☒ เจ้าของ ☐ ตัวแทน ☐ อื่น ๆ (ระบุ)..... 300/80 ถ. อโงกกรุง แขวงลำปลาทิว เขตจตุจักร มัง กรุงเทพฯ 10520		
4. การขอให้ถือว่าวันที่ยื่นคำขออนุญาตจดทะเบียนครั้งแรกเป็นวันยื่นคำขอในราชอาณาจักรตามมาตรา 28 ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นคำขอพร้อมเอกสารหลักฐาน ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นหนังสือขอผ่อนผันส่งเอกสารหลักฐาน ☐ ไม่ขอถือสิทธิ		
5. การขอให้ถือว่าวันที่ยื่นคำขอใช้เครื่องหมายการค้าออกแสดงในงานแสดงสินค้าระหว่างประเทศตามมาตรา 28 หรือ ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นคำขอพร้อมเอกสารหลักฐาน ☐ ขอถือสิทธิและได้ยื่นหนังสือขอผ่อนผันส่งเอกสารหลักฐาน ☐ ไม่ขอถือสิทธิ		
6. การขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ ☐ ได้ยื่นคำพรรณารูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุพร้อมคำอธิบาย ☐ ไม่มีคำพรรณนา		
7. การขอจดทะเบียนเครื่องหมายที่มีลักษณะเป็นกลุ่มของดี เครื่องหมายที่จดทะเบียนประกอบด้วยกลุ่มของดีที่มีลักษณะดังนี้ (ให้บรรยายลักษณะของกลุ่มของดีและระบุดีให้ชัดเจน)		

ลายมือชื่อ.....เจ้าของตัวแทน
 (นางศิริพร นีเตอร์)
 หน้า.....ของจำนวน.....หน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบเครื่องหมายการค้าแบบที่ 2 คือ
คำขอจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หน้าที่ 2 ของจำนวน 2 หน้า

-2-

8. รูปเครื่องหมาย (กรณีเครื่องหมายเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุให้ใช้ใบต่อ ก.11)

9. คำอ่านและคำแปล (ถ้ามี)

10. จำนวน 30 รายการสินค้าบริการ ขมอมบ เคียว

11. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

- (1) ข้าพเจ้าเป็นเจ้าของหรือเป็นผู้มีสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายในเครื่องหมายที่นำมาขึ้นขอจดทะเบียนตามคำขอนี้
- (2) ข้อเท็จจริงทั้งปวงที่ระบุไว้ในคำขอจดทะเบียนและเอกสารการจดทะเบียนถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

12.

ลายมือชื่อ.....นางศรพณ ปิเตอร์.....เจ้าของตัวแทน
(.....)

หน้า.....ของจำนวน.....หน้า

ภาคผนวก ค เครื่องมือในการวิจัย การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์

เครื่องมือในการวิจัยที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
คือ แบบขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร หน้าที่ 1 ของจำนวน 3 หน้า

แบบ สป/สผ.สป.001-ก
หน้า 1 ของจำนวน 3 หน้า

 คำขอรับสิทธิบัตร / อนุสิทธิบัตร ☐ การประดิษฐ์ ☒ การออกแบบผลิตภัณฑ์ ☐ อนุสิทธิบัตร ข้าพเจ้าผู้ลงลายมือชื่อในคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตรนี้ ขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th colspan="2" style="text-align: center;">สำหรับเจ้าหน้าที่</th> </tr> <tr> <td style="width: 50%;">วันรับคำขอ -3 ก.ย. 2547</td> <td style="width: 50%;">เลขที่คำขอ 093485</td> </tr> <tr> <td colspan="2">วันยื่นคำขอ</td> </tr> <tr> <td colspan="2">สัญลักษณ์สำหรับการประดิษฐ์ระหว่างประเทศ</td> </tr> <tr> <td colspan="2">ใช้กับแบบผลิตภัณฑ์ ประเภทผลิตภัณฑ์</td> </tr> <tr> <td>วันประกาศโฆษณา</td> <td>เลขที่ประกาศโฆษณา</td> </tr> <tr> <td>วันออกสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร</td> <td>เลขที่สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">ลายมือชื่อเจ้าหน้าที่</td> </tr> </table>	สำหรับเจ้าหน้าที่		วันรับคำขอ -3 ก.ย. 2547	เลขที่คำขอ 093485	วันยื่นคำขอ		สัญลักษณ์สำหรับการประดิษฐ์ระหว่างประเทศ		ใช้กับแบบผลิตภัณฑ์ ประเภทผลิตภัณฑ์		วันประกาศโฆษณา	เลขที่ประกาศโฆษณา	วันออกสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	เลขที่สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	ลายมือชื่อเจ้าหน้าที่	
สำหรับเจ้าหน้าที่																	
วันรับคำขอ -3 ก.ย. 2547	เลขที่คำขอ 093485																
วันยื่นคำขอ																	
สัญลักษณ์สำหรับการประดิษฐ์ระหว่างประเทศ																	
ใช้กับแบบผลิตภัณฑ์ ประเภทผลิตภัณฑ์																	
วันประกาศโฆษณา	เลขที่ประกาศโฆษณา																
วันออกสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร	เลขที่สิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร																
ลายมือชื่อเจ้าหน้าที่																	
1. ชื่อที่แสดงถึงการประดิษฐ์/การออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล																	
2. คำขอรับสิทธิบัตร/การออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นคำขอสำหรับผลิตภัณฑ์เดียวกันและเป็นคำขอลำดับที่ ในจำนวน คำขอ ที่ยื่นในคราวเดียวกัน																	
3. ผู้ประดิษฐ์/อนุสิทธิบัตร และที่อยู่ (เลขที่ ถนน ประเทศ) นางศุภพพร ปิณฑะ 300 / 80 แขวงลำปลาทิว จ. นครราชสีมา กรุงเทพฯ 10520	3.1 สัญชาติ ไทย 3.2 โทรศัพท์ 01 - 403-4500 3.3 โทรสาร 3.4 อีเมล																
4. สิทธิในการขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ☒ ผู้ประดิษฐ์/ผู้ออกแบบ ☐ ผู้รับโอน ☐ ผู้ขอรับสิทธิโดยพฤตินัย																	
5. ตัวแทน (ถ้ามี) ที่อยู่ (เลขที่ ถนน จังหวัด รหัสไปรษณีย์)	5.1 คำนวณเลขที่ 5.2 โทรศัพท์ 5.3 โทรสาร 5.4 อีเมล																
6. ผู้ประดิษฐ์/ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ และที่อยู่ (เลขที่ ถนน ประเทศ) นางศุภพพร ปิณฑะ 300/80 ถ.บึงขัง กรุงเทพฯ เขตลาดกระบัง 10520																	
7. คำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตรนี้แยกจากหรือเกี่ยวข้องกับคำขอเดิม ผู้ขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร ขอให้อย่าได้นับคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตรนี้ ไว้ในเดียวกับคำขอรับสิทธิบัตร เลขที่ วันยื่น เพราะคำขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตรนี้แยกจากหรือเกี่ยวข้องกับคำขอเดิมเพราะ ☐ คำขอเดิมมีการประดิษฐ์แตกต่าง ☐ ถูกคัดค้านเนื่องจากผู้ขอไม่มีสิทธิ ☐ รอเปลี่ยนแปลงประเภทของสิทธิ																	

หมายเหตุ ในกรณีที่ไม่มีอาชญากรรมและเสียค่าใช้จ่ายอื่น ให้จัดทำเป็นเอกสารแบบทนายแบบที่หนึ่งโดยระบุหมายเลขกำกับข้อและหัวข้อที่แสดงรายละเอียด
เพิ่มเติมดังกล่าวด้วย

เครื่องมือในการวิจัยที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
คือ แบบขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร หน้าที่ 2 ของจำนวน 3 หน้า

29

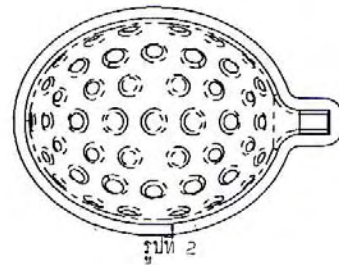
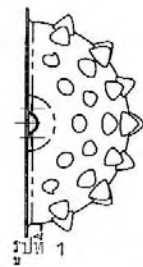
(19) กรมทรัพย์สินทางปัญญา (11) เลขที่ประกาศโฆษณา 70702
กระทรวงพาณิชย์ (43) วันประกาศโฆษณา 29 ก.ย. 2548

(12) ประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

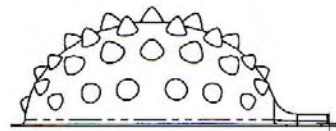
(21) เลขที่คำขอ 093485	(22) วันที่ยื่นคำขอ 3 กันยายน 2547
(51) สัญลักษณ์จำแนกการออกแบบผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศ 09-01	
(71) ผู้ขอรับสิทธิบัตร	(31) เลขที่คำขอที่ขึ้นครั้งแรก
นางศิริพรณ์ ปิเตอร์	-
(72) ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์	(32) วันที่ยื่นคำขอครั้งแรก
นางศิริพรณ์ ปิเตอร์	-
(74) ตัวแทน	(33) ประเทศที่ยื่นคำขอครั้งแรก
-	-
(54) ชื่อที่แสดงถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์	

เครื่องมือในการวิจัยที่ใช้ในการตรวจสอบความใหม่ของผลงานการออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์
คือ แบบขอรับสิทธิบัตร/อนุสิทธิบัตร หน้าที่ 3 ของจำนวน 3 หน้า

หน้าที่ 1 ของจำนวน 1 หน้า

รูปที่ 3

รูปที่ 4

ภาคผนวก งบการประกาศโฆษณาคำขอรับเอกสารสิทธิบัตร จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ที่ พณ 0706.1/6348

สำนักสิทธิบัตร
กรมทรัพย์สินทางปัญญา
44/100 ถนนนนทบุรี 1 ตำบลบางกระสอ
อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

28 กันยายน 2548

เรื่อง การประกาศโฆษณาคำขอรับสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

เรียน นางศิริพรณ์ ปีเตอร์
300/80 แขวงลำปลาทิว เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ 10520

อ้างถึง คำขอรับสิทธิบัตรเลขที่ 093485 วันที่ยื่นคำขอ 3 กันยายน 2547

ตามที่ท่านได้ยื่นคำขอรับสิทธิบัตรดังกล่าวข้างต้น และได้ยื่นชำระค่าธรรมเนียมประกาศโฆษณา แล้วนั้น บัดนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำประกาศโฆษณาคำขอดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2548 เลขที่ประกาศ 70702 เล่มที่ 48

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายพยุหศักดิ์ กิ่งเซ่ง)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานทะเบียนการค้า 4
พนักงานเจ้าหน้าที่

ฝ่ายสารบบและหนังสือสำคัญ

โทร. 0-2547-4628 (สายตรง) และ 0-2547-4621-25 ต่อ 1401

โทรสาร 0-2547-4718

หมายเหตุ ท่านสามารถติดต่อขั้นตอนต่อไปได้ที่ฝ่าย 2 ด้านออกแบบ โทร. 0-2547-4713

ภาคผนวก จ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

เลขที่สิทธิบัตร 22086

สผ/200 - ข

สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์

อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญาออกสิทธิบัตรฉบับนี้ให้แก่

นางศิริพรณ์ ปิเตอร์

สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามข้อถือสิทธิ และภาพแสดงแบบผลิตภัณฑ์
ปรากฏในสิทธิบัตรนี้

เลขที่คำขอ 0402002274 (093485)
วันขอรับสิทธิบัตร 3 กันยายน 2547
ผู้ออกแบบผลิตภัณฑ์ นางศิริพรณ์ ปิเตอร์

ชื่อที่แสดงถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ บรรจุนันท์

ให้ผู้ทางสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตรทุกประการ
ออกให้ 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2550
หมดอายุ 2 เดือน กันยายน พ.ศ. 2557

(ลงชื่อ) _____
(นางพวงรัตน์ อัครวิเศษ)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา
ผู้ออกสิทธิบัตร

พนักงานเจ้าหน้าที่

- หมายเหตุ
1. ผู้ทรงสิทธิบัตรต้องชำระค่าธรรมเนียมรายปีเริ่มแต่ปีที่ 5 ของอายุสิทธิบัตร มิฉะนั้นสิทธิบัตรจะสิ้นอายุ
 2. ผู้ทรงสิทธิบัตรจะขอชำระค่าธรรมเนียมรายปีล่วงหน้าโดยชำระทั้งหมดในคราวเดียวกันได้
 3. การอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสิทธิบัตรและการโอนสิทธิบัตรต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ภาคผนวก จ หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการ

ค.ม.2

ทะเบียนเลขที่ บ37175

คำขอเลขที่ 659851

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการ ออกให้แก่อ

นางศิริพรณ์ ปิเตอร์

เพื่อแสดงว่าเครื่องหมายบริการนี้ได้จดทะเบียนแล้ว สำหรับบริการ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม

ใบจำพวกที่ 43 (ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543)

การจดทะเบียนเครื่องหมายบริการนี้ มีอายุ 10 ปี นับแต่วันที่จดทะเบียน และอาจต่ออายุได้ทุกๆ 10 ปี

จดทะเบียน ณ วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

ออกให้ ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551

หมายเหตุ

- (1) การต่ออายุการจดทะเบียน ต้องขอภายในเก้าสิบวันก่อนวันถึงอายุ (สิ้นสุด ณ วันที่ 01 พ.ค. 2560)
- (2) การต่ออายุทะเบียนเครื่องหมายบริการและการเปลี่ยนแปลงรายการข้างต้น ให้สุ่มน้ำคอป

ประวัติของผู้วิจัย

การศึกษา

ปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบกราฟิก
Oklahoma City University, USA

ปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปอุตสาหกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การทำงาน

อาจารย์ประจำ สาขาวิชาศิลปอุตสาหกรรม
ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรม
คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

หนังสือ

ศิริพรรณ ปิเตอร์. 2549. การออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศิริพรรณ ปิเตอร์ และคณะ. 2549. เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีก่อนพิมพ์ หน่วยที่1-7.

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศิริพรรณ ปิเตอร์. 2550. มนุษย์และการออกแบบ. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.